

บทที่ 2

เอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่องการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชนเพื่อประกอบสัมมาชีพองค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้ศึกษาค้นคว้าเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ซึ่งนำเสนอตามลำดับหัวข้อต่อไปนี้

1. แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ
2. ยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมนักเรียนรู้อัตนวิสัย
3. ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้
4. แหล่งการเรียนรู้
5. หลักการแนวทางการพัฒนาการเรียนรู้เพื่อประกอบสัมมาชีพชุมชน
6. การดูแลรักษาทรัพยากรเบื้องต้น
7. บริบทของพื้นที่ตำบลหนองเม็ก
8. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดทฤษฎีเกี่ยวกับการบริหารจัดการ

1. ความหมายของการบริหาร

สังคมมนุษย์มีวิวัฒนาการมาตามลำดับอันเกิดจากการทำงานร่วมกันของสมาชิกในสังคมนั้นๆ ประสบความสำเร็จบ้าง ล้มเหลวบ้างซึ่งถือเป็นการเรียนรู้ของมนุษย์ในการทำงานร่วมกัน การทำงานร่วมกันของบุคคล โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง นั้นเรียกโดยรวมว่าเป็นการบริหาร ซึ่งในปัจจุบันถือว่า อาชีพนักบริหารเป็นอาชีพชั้นสูงที่ต้องอาศัยความรู้ความสามารถประสบการณ์ตลอดจนเทคนิคต่าง ๆ ที่จะนำมาเป็นส่วนประกอบในการทำงานการบริหาร สามารถแยกความหมายได้ใน 2 ลักษณะ กล่าวคือมองการบริหารเป็นศาสตร์ (science) ซึ่งถือว่าการบริหารมีฐานะเป็นวิชา ๆ หนึ่งซึ่งจัดสอนในสถาบันการศึกษาต่าง ๆ โดยมีเนื้อหาเกี่ยวกับหลักการ ทฤษฎี กฎเกณฑ์ วิธีการทำงานเพื่อให้บรรลุผลอย่างมีประสิทธิภาพ อีกลักษณะหนึ่งมองว่าการบริหารเป็นกิจกรรมในการทำงานร่วมกัน ซึ่งบุคคลตั้งแต่สองคนขึ้นไป ทำงานร่วมกัน โดยมีวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่งให้กับองค์กร โดยใช้การวางแผนการจัดระบบและรูปองค์การ การจัดกำลังคน การสั่งหรือดำเนินการ การควบคุมมนุษย์

สภาพแวดล้อมทางกายภาพ การเงิน ทรัพยากรข้อมูลขององค์กรได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

ธงชัย สันติวงษ์ (2541 : 24) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การกิจของบุคคลใดบุคคลหนึ่งหรือหลายคน (ที่เรียกว่าผู้บริหาร) ที่เข้ามาทำหน้าที่ประสานให้การทำงานของบุคคลที่ต่างฝ่ายต่างทำและไม่อาจประสบความสำเร็จจากการแยกกัน ทำให้สามารถบรรลุสำเร็จได้ด้วยดี

วัชร มนต์คลัง (2554 : 14-15) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง การปฏิบัติการของผู้บริหารหน่วยงานเพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายอย่างมีประสิทธิภาพ รวมถึงการใช้ทรัพยากรการบริหาร คือ คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์และวิธีการ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ คือ การวางแผน การจัดการองค์กร รวมถึงการบริหารบุคคล การบริหารด้านเทคโนโลยีและการจัดสรรงบประมาณ

จำเนียร พลหาญ (2553 : 2) ได้ให้ความหมายของการจัดการว่า การจัดการ หมายถึง กระบวนการในการดำเนินงานเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์ขององค์กร โดยใช้กระบวนการวางแผน การจัดการองค์กร ทรัพยากรการบริหารในองค์กรให้เกิดประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด

สรุปได้ว่า การจัดการ หมายถึงกระบวนการในการบริหารทรัพยากรต่าง เช่น คน เงิน วัสดุ อุปกรณ์ โดยใช้วิธีการต่าง ๆ คือ การวางแผน การจัดการองค์กร การบริหารบุคคล การบริหารด้านเทคโนโลยี การบริหารงบประมาณ เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายได้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

2. หลักการบริหาร

เชื่อกันว่าการบริหารได้เกิดขึ้นมานานแล้วในอดีต ที่มีมนุษย์อยู่รวมกันใหม่ ๆ ซึ่งแต่ละสังคมจะมีผู้นำกลุ่มหรือผู้นำเผ่าถือเป็นศูนย์กลางในการทำงานต่าง ๆ ของกลุ่มซึ่งในตอนแรกอาจเป็นการทำงานแบบลองผิดลองถูกและเกิดการเรียนรู้ถ่ายทอดสู่ลูกหลานในรุ่นต่อ ๆ มา ปรับปรุงประยุกต์ให้เหมาะกับยุคสมัยจนถึงปัจจุบัน มีนักวิชาการได้กล่าวถึงหลักการบริหารไว้หลายท่านดังนี้

หลักการบริหารต่าง ๆ 14หลัก คือ (Fayol, 1949 : 1841-1925)

1. การแบ่งงานกันทำ
2. อำนาจโดยชอบธรรม
3. วินัย

4. เอกภาพของสายการบังคับบัญชา
5. เอกภาพของคำสั่ง
6. ผลักผลประโยชน์ส่วนรวมมาก่อนผลประโยชน์ส่วนตัว
7. การให้รางวัลตอบแทน
8. การรวมอำนาจ
9. ลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา
10. คำสั่ง
11. ความเสมอภาค
12. ความมั่นคงของคนงาน
13. ความกตริเริ่ม
14. ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในองค์กร

จากหลักการบริหาร ฟาโยล สามารถสรุปได้ว่า การแบ่งงานกันทำมีประโยชน์ เพราะเป็นการแบ่งภาระและงานในองค์กร องค์กรต้องมีหัวหน้าซึ่งมีอำนาจโดยชอบธรรมตามตำแหน่ง ความรับผิดชอบต่อหน้าที่จะมีขึ้นก็ต่อเมื่อมีบทลงโทษวิธีรักษาระเบียวินัยใน องค์กร ได้ดีที่สุดต้องอาศัยการมีผู้บังคับบัญชาที่ดีในทุกระดับขององค์กร การมีข้อตกลงที่แนบ ชัดและยุติธรรมระหว่างลูกจ้างและนายจ้าง ลูกจ้างต้องได้รับคำสั่งจากผู้บังคับบัญชาเพียงคน เดียวตามหลักเอกภาพของสายการบังคับบัญชา ตามหลักเอกภาพของคำสั่งองค์กรควรมี หัวหน้าคนเดียวและมีแผนเดียวเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์อย่างใดอย่างหนึ่ง ผลประโยชน์ของ ส่วนร่วมย่อมมีความสำคัญเหนือกว่าผลประโยชน์ของคนงาน การให้รางวัลตอบแทนควร เป็นไปอย่างเที่ยงธรรมและเป็นที่ยอมรับของฝ่ายนายจ้างและฝ่ายลูกจ้าง องค์กรจะมีการกระจาย อำนาจมากน้อยแค่ไหนนั้นขึ้นอยู่กับสถานการณ์แต่ละสถานการณ์ โครงสร้างองค์กรมี ลักษณะเป็นลำดับชั้นของสายการบังคับบัญชา ซึ่งมีหัวหน้าในชั้นต่าง ๆ ผู้น้อยสองคนที่มี ผู้บังคับบัญชามีความสำคัญมาก หัวหน้ามีหน้าที่สร้างบรรยากาศให้สมาชิกทุกคนในแต่ละ ระดับมีความรู้สึกว่ ภายในองค์กรนั้นมีความเสมอภาค และกรณีสุดท้ายความสามัคคีกลมเกลียวระหว่างสมาชิกภายในองค์กรมีความสำคัญมากและเป็นหน้าที่ของฝ่ายบริหารที่จะสร้าง ความสัมพันธ์อันดีระหว่างคนในองค์กรแนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหารมีดังนี้ (Follett. 1941 : 1868-1933)

3. แนวคิดเกี่ยวกับหลักการบริหาร

3.1 ให้มองความขัดแย้งไปในแง่ดี ความขัดแย้งเป็นเรื่องธรรมดาและบางครั้งอาจก่อให้เกิดผลดีก็ได้วิธีจัดการความขัดแย้งมีสามวิธีคือ การยี่ครอง การประนีประนอมและการรวมตัว

3.2 มนุษย์ไม่ชอบรับคำสั่ง คนสั่งจึงต้องอาศัยศิลปะ โดยพยายามทำให้ผู้รับคำสั่งมีความรู้สึกว่าการสั่งนั้นเป็นสิ่งจำเป็นต้องปฏิบัติตามโดยอัตโนมัติ และต้องพยายามทำให้ผู้รับคำสั่งมีความรู้สึกว่าการสั่งนั้นมาจากองค์การส่วนรวมไม่ได้มาจากคนสั่งคนใดโดยเฉพาะเป็นการส่วนตัว

3.3 เรื่ององค์การเป็นเรื่องของทุกฝ่ายทั้งฝ่ายบริหารและฝ่ายคนงาน ทั้งสองฝ่ายต่างมีความรับผิดชอบร่วมกันในการที่จะวางแผนและจัดการนโยบายต่างๆ

3.4 หลักการบริหารที่ดี ได้แก่ หลักที่ให้ความสำคัญต่อเรื่องการประสานงาน ซึ่งจะต้องดำเนินการไปตามหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้

3.4.1 การประสานงานและการควบคุมจะต้องเกิดขึ้นระหว่างหัวหน้าแผนกต่างๆ แทนที่จะส่งเสริมให้มีการประสานงานและการควบคุมจากข้างบนสู่ข้างล่าง

3.4.2 ก่อนที่องค์การจะตัดสินใจทำอะไร เจ้าหน้าที่ขององค์การระดับผู้จัดการทั้งหลายควรปรึกษาหารือกันอย่างใกล้ชิด

3.4.3 การประสานงานต้องมีลักษณะเป็นกระบวนการที่ต่อเนื่องไม่หยุดอยู่กับที่ เพราะในทางปฏิบัติเมื่อเราสามารถแก้ไขปัญหาในการประสานงานในครั้งหนึ่งแล้ว สิ่งที่ย่อมเกิดขึ้นตามมาคือเรามักเผชิญกับปัญหาใหม่ ซึ่งต้องอาศัยความพยายามร่วมกันอีกครั้งหนึ่ง อีกด้วย เป็นไปอย่างต่อเนื่องอย่างนี้โดยไม่จบสิ้น

สรุปได้ว่า หลักการบริหาร คือการรวมตัวของมนุษย์เพื่อทำกิจกรรมบางอย่าง มีการประสาน การลำดับชั้นของสายงานบังคับบัญชา การแบ่งงานตามหน้าที่มีหน่วยงานหลักและหน่วยงานช่วย โดยการประสานงานเป็นหลักการบริหารที่สำคัญที่สุด

4. กระบวนการบริหารจัดการ

การบริหารจัดการเชิงวิทยาศาสตร์เริ่มต้นประมาณปี 1951 โดยมี Frederick Taylor เป็นวิศวกรของอเมริกัน ได้นำแนวคิดเชิงวิทยาศาสตร์มาใช้กับวิธีการทำงานของคนในองค์การ โดยมีแนวคิดที่ว่าคนสามารถทำงาน ได้อย่างเครื่องจักร (Man as Machine) นักวิชาการ ได้อธิบาย กระบวนการบริหารจัดการ ไว้ดังนี้ ฟาโยล (Fayol) เป็นผู้ทีวิเคราะห์ถึงองค์ประกอบมูลฐานของ

การจัดการ ว่ามี 5 ประการ (POCCC) ปัจจุบันเรียกว่า กระบวนการจัดการ มีดังนี้
(วัชร มนต์ขลัง. 2554 : 17-18 ; อ้างอิงจาก สุรินทร์ ม่วงทอง. 2538 : 10)

1. การวางแผน (Planning) คือ การรักษาข้อมูลในปัจจุบันและคาดการณ์ในอนาคต แล้ววางแผนเป้าหมายปฏิบัติไว้

2. การจัดการหน่วยงาน (Organizing) การจัด โครงสร้างของหน่วยงานหรือองค์การออกเป็นหน่วยงานย่อย ๆ การจัดสรรคนเข้าทำงานในตำแหน่งต่าง ๆ

3. การสั่งการบังคับบัญชา (Commanding) คือ การสั่งให้คนทำงานตามที่มอบหมายให้

4. การประสานงาน (Coordination) คือ การจัดระเบียบการทำงานไม่ให้ก้าวถ่างกัน ประสานงานกันโดยราบรื่น ไม่ใช่ขัดแย้งกัน

5. การควบคุม (Controlling) คือ การควบคุมให้พนักงานปฏิบัติงานตามหน้าที่ที่ได้รับมอบหมาย ตามระเบียบหรือข้อบังคับที่วางไว้

คูทิก และเออร์วิค (Gulick & Urwick, 1936 : 41) ได้นำหลักการของฟาโยลมาปรับปรุงประยุกต์กับการบริหารราชการ เขาได้เสนอแนะการจัดหน่วยงานทำเนียบแก่ประธานาธิบดีสหรัฐอเมริกาในที่สุดได้คำตอบสั้น ๆ คือ POSDCoRB ซึ่งหมายถึงกระบวนการบริหาร 7 ประการ ดังนี้

P = Planning หมายถึง การจัดวางโครงการและแผนปฏิบัติงานไว้ล่วงหน้า เพื่อให้งานบรรลุเป้าหมายที่ตั้งไว้

O = Organizing หมายถึง การจัดหน่วยงาน กำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การแบ่งส่วนงาน

S = Staffing หมายถึง การจัดตัวบุคคล เป็นการบริหารด้านการจัดบุคลากรอันได้แก่ การจัดหาอัตรากำลัง การพัฒนาบุคลากร

D = Directing หมายถึง การอำนวยความสะดวก นับแต่การตัดสินใจ การวินิจฉัยสั่งการ การควบคุมการปฏิบัติงาน

Co = Coordinating หมายถึง การประสานงาน

R = Reporting หมายถึง การรายงานผลการปฏิบัติงานของหน่วยงาน ได้แก่ ผู้บริหารและสมาชิกของหน่วยงาน ได้ทราบ

B = Budgeting หมายถึง การงบประมาณ การจัดทำงบประมาณ บัญชีการใช้เงิน และการควบคุมด้านการเงิน

สรุปได้ว่า กระบวนการบริหารจัดการ อาจเป็นไปตามแนวคิดของ ฟาโยล ว่ามี 5 ประการ คือ การวางแผน การจัดการหน่วยงาน การสั่งการบังคับบัญชา การประสานงานและการควบคุม ส่วนลูทิกซ์และเออร์วิค กล่าวถึงการบริหารมี 7 ประการ คือ การจัดวางโครงการหรือแผนปฏิบัติการ การจัดหน่วยงานหรือกำหนดโครงสร้างของหน่วยงาน การบริหารจัดการด้านบุคลากร การสั่งการ การประสานงาน การรายงานผลการปฏิบัติงานและการบริหารงบประมาณ

5. ทฤษฎีการบริหาร

การบริหารงานใด ๆ ก็ตามสิ่งสำคัญที่ผู้บริหารต้องทำให้สำเร็จ ตามการบรรลุวัตถุประสงค์ที่องค์กรตั้งไว้ให้เกิดประสิทธิภาพสูงสุด โดย อาศัยหลักวิชา เป็นเครื่องมือในการบริหาร ในอดีตวิธีการทำงานหรือหลักปฏิบัติในการทำงาน สันนิฐานว่ามีการถ่ายทอดตามเครือญาติและเลื้อยมาถึงคนใกล้ชิด ตามลำดับจนถึงปัจจุบันความก้าวหน้าในการพัฒนาด้านต่าง ๆ มี นักวิชาการ ได้กล่าวถึงหลักการบริหารไว้หลายท่าน ดังนี้สมคิด บางโม (2540 : 39-41) ได้รวบรวมทฤษฎีการบริหารไว้ ดังนี้

5.1 การบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ (System theory) การบริหารตามทฤษฎีนี้พัฒนาขึ้น โดยนักชีววิทยาและนักฟิสิกส์ ตั้งอยู่บนฐานความคิดที่ว่าองค์กรหนึ่ง ๆ สามารถมองเป็นระบบหนึ่ง ๆ ได้ โดยระบบหนึ่ง ๆ นั้นหมายถึง ชุดขององค์ประกอบที่สัมพันธ์กันอย่างเป็นเอกภาพเพื่อมุ่งสู่จุดหมายขององค์กรร่วมกัน ดังนี้ 1) ปัจจัยป้อนเข้า (Input) คือ ทรัพยากรต่าง ๆ เช่น คน วัสดุอุปกรณ์ เงิน ข้อมูลสารสนเทศที่จำเป็นต่อการผลิตสินค้าหรือให้บริการ 2) กระบวนการเปลี่ยนแปลง (Transformation Processes) จากการใช้ศักยภาพทางการบริหารและทางเทคโนโลยีขององค์กร เพื่อเปลี่ยนปัจจัยป้อนเข้าให้เป็นปัจจัยป้อนออก 3) ปัจจัยป้อนออก (Output) ประกอบด้วย ผลผลิต การให้บริการหรือผลิตภัณฑ์อื่น ๆ ที่องค์กรผลิตขึ้น 4) ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback) เกี่ยวกับผลลัพธ์และสถานะขององค์กรที่เกี่ยวข้องกับสภาพแวดล้อม

สรุปได้ว่า การบริหารตามทฤษฎีเชิงระบบ โดยเฉพาะคุณลักษณะของระบบเปิดจะเป็นประโยชน์ต่อผู้บริหาร ในอันที่จะกำหนดบทบาทและทำหน้าที่ของตน เพื่อประสานกิจกรรมต่าง ๆ ผู้การบรรลุจุดหมายขององค์กร ป้องกันความเสื่อม จัดหาทรัพยากรและพลังงานเข้าสู่องค์กรเพื่อความเติบโตก้าวหน้า การเลือกทางเลือกเพื่อบรรลุจุดหมายอย่างมีประสิทธิภาพ การสร้างความสมดุลภายในองค์กร และการนำผลข้อมูลกลับมาเพื่อการปรับปรุงและพัฒนาอย่างเป็นวงจรต่อเนื่อง

5.2 ทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์(Contingency Theory)ในขณะที่นักทฤษฎีทัศนะดั้งเดิมพยายามที่จะหาวิธีการที่ดีที่สุด หรือพยายามหาหลักการขึ้นมาชุดหนึ่งเพื่อใช้ในการบริหาร หมายความว่า การที่ใครจะเป็นผู้บริหารที่มีความสามารถได้ ต้องทำการศึกษาเข้าใจในวิธีการหรือหลักการเหล่านั้นแล้วนำไปประยุกต์ใช้แต่เนื่องจากสิ่งต่าง ๆ ไม่ได้ง่ายอย่างที่คิด หลักการบางประการบางครั้งได้ก่อให้เกิดผลทางลบด้วย เช่น หลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัดก่อให้เกิดการสร้างอาณาจักรแข่งขัน เพื่อบรรลุจุดหมายขององค์การมากกว่าองค์การโดยรวม นอกจากนั้นหลักการบางประการอาจใช้ได้ดีในที่หนึ่งแต่อาจขาดประสิทธิภาพในที่หนึ่ง เป็นต้น ดังนั้น นักทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์จึงเชื่อว่า หลักการบริหารงานที่เหมาะสมขึ้นอยู่กับสถานการณ์หนึ่ง ๆ เท่านั้น ไม่สามารถนำเอาชุดของหลักการที่กำหนดไว้แบบสำเร็จรูปแล้ว ไปใช้อย่างได้ผลทุกสถานการณ์ ในสถานการณ์ที่แตกต่างไป ผู้บริหารอาจกำหนดหลักการเพื่อเป็นเงื่อนไขหรือแนวการบริหารในสถานการณ์นั้น ๆ ได้ โดยอาจบูรณาการหลักการจากทฤษฎีต่าง ๆ ซึ่งผู้บริหารจะต้องสามารถวิเคราะห์ลักษณะเฉพาะแต่ละสถานการณ์นั้นเพื่อกำหนดแนวทางให้เหมาะสมกับ โครงสร้างองค์การ ทรัพยากร และ ผู้ปฏิบัติงานในองค์การ

5.3 ทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ประกอบด้วย

5.3.1 ทฤษฎี Z เป็นหลักการบริหารแบบญี่ปุ่น มีหลักการที่สำคัญ คือ ความมั่นคงในงาน การมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ รับผิดชอบเป็นปัจเจกบุคคล เพิ่มคุณภาพ มีนโยบายความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง เน้นการควบคุมอย่างไม่เป็นทางการ เปิดโอกาสในอาชีพที่กว้างขึ้น และควมมีคุณภาพชีวิตทั้งในการทำงานและครอบครัว

5.3.2 การบริหารคุณภาพโดยรวม (Total Quality Management : TQM) โดยมุ่งความสำคัญไปที่ความรับผิดชอบต่อการผลิตหรือการให้บริการที่มีคุณภาพร่วมกันกระตุ้นให้คนงานแต่ละฝ่ายมุ่งพัฒนาคุณภาพของงาน หลักการบริหารนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมคุณภาพ หลักการบริหารนี้มีพื้นฐานมาจากหลักการควบคุมคุณภาพโดยรวม ที่ได้เน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์กร การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพโดยรวม ที่ได้เน้นความมีพันธะผูกพันกับองค์กร การบูรณาการความพยายามในการปรับปรุงคุณภาพ เพื่อบรรลุจุดหมายขององค์การ และการประเมินผลการปฏิบัติงาน โดยกำหนดหลัก 10 ประการ เพื่อพัฒนาคุณภาพของงาน ดังนี้

- 1) ให้มีพันธะผูกพันระยะยาวเพื่อปรับปรุงผลผลิตและบริการ
- 2) ให้นำปรัชญาใหม่ ๆ มาใช้ในการปรับปรุงคุณภาพ

- 3) สร้างคุณภาพกับผลผลิตเป็นอันดับแรก
- 4) สร้างความจงรักภักดีและความเชื่อถือระยะยาว
- 5) ปรับปรุงระบบการผลิตและการให้บริการอยู่เสมอ
- 6) ให้มีการอบรมบุคลากร
- 7) ให้มีสภาวะการเป็นผู้นำ
- 8) จัดบรรยากาศแห่งความกลัว ทำงานด้วยความเป็นสุข
- 9) จัดอุปสรรคระหว่างหน่วยงานเพื่อความเป็นทีม
- 10) จัดคำขวัญหรือคำชักชวนเพื่อให้ปรับปรุงคุณภาพ เพราะอาจเป็น

สาเหตุให้คุณภาพและการผลิตตกต่ำเสียเอง

11) จัดการใช้มาตรฐานการทำงานและเป้าหมายเชิงปริมาณระดับล่างแต่ใช้ภาวะผู้นำแทน

- 12) เปลี่ยนจุดเน้นจากมุ่งปริมาณเป็นคุณภาพ
- 13) มีแผนงานให้การศึกษาและการพัฒนาตนเอง
- 14) ให้ยึดถือการเปลี่ยนแปลงเป็นภารกิจแห่งตน

5.3.3 การบริหารแบบเน้นวัตถุประสงค์ เป็นทฤษฎีการบริหารที่จะจัดให้แต่ละบุคคลใดทำงานและมีความรับผิดชอบอย่างเต็มที่ มีทิศทางในการทำงานร่วมกันที่ชัดเจน แน่นนอน มีการทำงานเป็นทีม ซึ่งจะทำให้เกิดการประสานระหว่างวัตถุประสงค์ของบุคคลและวัตถุประสงค์ขององค์การเป็นไปด้วยดีและเรียบร้อย และควรคำนึงถึงหลักการ ดังนี้

1) ความสำเร็จของกิจการใด ๆ ขึ้นอยู่กับการที่ฝ่ายบริหารทุกคนและทุกระดับในองค์การต้องเข้าใจวัตถุประสงค์รวมขององค์การ วัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่อยู่เหนือขึ้นไป วัตถุประสงค์ของหน่วยงานอื่นที่อยู่เหนือขึ้นไป วัตถุประสงค์ของหน่วยงานอื่นในระดับเดียวกัน และวัตถุประสงค์ของหน่วยงานที่ตนรับผิดชอบ

2) การมีส่วนร่วม เพื่อเปิดโอกาสให้สมาชิกหรือผู้ได้บังคับบัญชามีส่วนร่วมในกระบวนการกำหนดวัตถุประสงค์ของหน่วยงาน ถือเป็นกาให้เกิดริติ ให้ความสำคัญใจให้สมาชิกผูกมัดตนเองเข้ากับวัตถุประสงค์ที่ตนเองมีส่วนร่วมกำหนดขึ้นมา โดยจะใช้ความพยายามหาวิธีการต่าง ๆ มากกระทำเพื่อให้บรรลุวัตถุประสงค์นั้น

3) การให้มีข้อมูลย้อนกลับจากผลการดำเนินงาน เน้นการตรวจสอบและการรายงานเป็นระยะ ๆ เพื่อปรับปรุงแก้ไขในการปรับวัตถุประสงค์หรือวิธีการดำเนินงาน

4) การกำหนดระยะเวลาให้ชัดเจน ทั้งในขั้นตอนการกำหนดวัตถุประสงค์ การเตรียมการ การดำเนินงาน และการรายงานผล

5.3.4 การรื้อปรับระบบ หมายถึง การจัดรูปแบบกระบวนการทำงานขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง ประสบการณ์ ตลอดจนวิทยาการต่าง ๆ ในปัจจุบัน เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุดแก่ลูกค้า เสมือนหนึ่งการเริ่มต้นประกอบธุรกิจใหม่ ทั้งนี้ มีจุดมุ่งหมายให้การทำงานดีขึ้นในหลาย ๆ ด้าน เช่น ต้นทุน คุณภาพ การบริหาร และความเร็ว

สรุปได้ว่า ทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ประกอบด้วยทฤษฎีการบริหารตาม ทฤษฎีเชิงระบบ ซึ่ง เป็นการมององค์การเป็นระบบ ๆ หนึ่ง โดยมีปัจจัยป้อนเข้า ปัจจัยป้อนออก และข้อมูลย้อนกลับ ซึ่งในการบริหารนั้น ผู้บริหารต้องคำนึงถึงคุณลักษณะต่าง ๆ ของความเป็นระบบเปิดมาใช้ให้เป็นประโยชน์ สำหรับทฤษฎีการบริหารตามสถานการณ์ เชื่อว่าไม่มีการทำงานใดที่ดีที่สุดสำหรับทุกสถานการณ์ ผู้บริหารจึงต้องมีทักษะเชิงมโนทัศน์ค่อนข้างสูง เพื่อให้ความสามารถวิเคราะห์สถานการณ์เพื่อการตัดสินใจเลือกหลักการหรือวิธีการ บริการที่เหมาะสมได้ ส่วนทฤษฎีการบริหารแนวใหม่ ซึ่งประกอบไปด้วย ทฤษฎี Z การบริหารคุณภาพ โดยรวม การบริหารงานแบบเน้นวัตถุประสงค์และการรื้อปรับระบบ โดยรวมมีหลักการที่สำคัญ คือ ความมั่นคงในงาน การมีส่วนร่วมในงาน รับผิดชอบต่อการให้บริการที่มีคุณภาพ ให้บรรลุวัตถุประสงค์รวมขององค์การ และการจัดรูปแบบกระบวนการขึ้นใหม่ให้สอดคล้องกับสภาพความเปลี่ยนแปลง เพื่อให้เกิดประโยชน์และคุณค่าสูงสุด

**ยุทธศาสตร์การพัฒนากนฐัฒกมแห่งการเรยนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืนตาม
แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 11 (พ.ศ.2555-2559)**

วิกฤติการเงินโลกส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนภูมิทัศน์ใหม่จึงจำเป็นต้องกำหนดแนวทางในการเปลี่ยนวิกฤติให้เป็น โอกาสด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจโดยเฉพาะภาคการผลิตและบริการ ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นและการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศในขณะเดียวกันจะเป็นการสร้างธุรกิจใหม่ ที่ใช้ศักยภาพแฝงซึ่งมีอยู่ในสังคมไทยรู้วิกฤติสร้างโอกาสการพัฒนาเพื่อป้องกันเตือนภัยและบรรเทาภัยต่อผลกระทบที่จะเกิดขึ้นเน้นการเป็นปัจจัยสนับสนุนต่อการพัฒนาในอนาคต ผู้เศรษฐกิจสีเขียวเน้นการสร้างผลิตภาพ คุณภาพ ทั้งในเชิงความรู้ ความคิดสร้างสรรค์มีคุณธรรม

นำซึ่งรวมถึงจิตสำนึกสาธารณะให้เกิดขึ้นอย่างยั่งยืนเป็นแนวทางปฏิบัติในการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสงบสุขปลอดภัยและมั่นคงเน้นสร้างความเข้มแข็งของโครงสร้าง กลไก และกระบวนการบริหารจัดการของทุกภาคส่วนของสังคมได้จัดทำยุทธศาสตร์การพัฒนาคณะผู้สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ. 2554 : 39-50)

1. สถานการณ์การเปลี่ยนแปลง

การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืนจะต้องให้ความสำคัญกับการเสริมสร้างทุนของประเทศที่มีอยู่ให้เข้มแข็งและมีพลังเพียงพอในการขับเคลื่อนขบวนการพัฒนาประเทศโดยเฉพาะการพัฒนาคณะหรือทุนมนุษย์ให้เข้มแข็ง พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงโลกในยุคศตวรรษที่ 21 และการเสริมสร้างปัจจัยแวดล้อมที่เอื้อต่อการพัฒนาคุณภาพของคนทั้งในเชิงสถาบัน ระบบ 10 โครงสร้างของสังคมให้เข้มแข็ง สามารถเป็นภูมิคุ้มกันการเปลี่ยนแปลงต่าง ๆ ที่จะเกิดขึ้นในอนาคต อย่างไรก็ตาม สถานการณ์การพัฒนาที่ผ่านมาส่งผลกระทบต่อคนและสังคมไทยหลายประการ ดังนี้

1.1 โครงสร้างประชากรมีแนวโน้มประชากรวัยสูงอายุเพิ่มขึ้น ประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานลดลง ที่การย้ายถิ่นของประชากรส่งผลให้ความเป็นเมืองสูงขึ้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 ประเทศไทยได้เข้าสู่สังคมผู้สูงอายุและจะเป็นสังคมผู้สูงอายุอย่างสมบูรณ์ในปี 2568 โดยภาคตะวันออกเฉียงเหนือจะมีประชากรวัยสูงอายุมากที่สุดถึงเกือบ 1 ใน 3 ของประชากรสูงอายุทั้งประเทศ ขณะที่กรุงเทพมหานครจะมีการเพิ่มขึ้นของประชากรวัยสูงอายุอย่างรวดเร็ว สำหรับโครงสร้างประชากรวัยเด็กและวัยแรงงานมีสัดส่วนลดลงอย่างต่อเนื่อง ซึ่งเป็นผลมาจากภาวะเจริญพันธุ์ของสตรีไทยที่ลดลงต่ำอยู่ที่ 1.6 ในปี 2551 ทำให้สัดส่วนประชากร วัยเด็ก : วัยแรงงาน : ผู้สูงอายุ ลดลงจากร้อยละ 20.5 : 67.6 : 11.9 ในปี 2553 เป็นร้อยละ 18.3 : 66.9 : 14.8 ในปี 2549 ขณะเดียวกันคนไทยส่วนใหญ่ขาดความรู้ความเข้าใจด้านอนามัยการเจริญพันธุ์ที่ถูกต้องและเหมาะสม ส่งผลต่อความไม่สมดุลระหว่างปริมาณและคุณภาพของประชากรของประเทศ นอกจากนี้ การย้ายถิ่นของประชากรจากชนบทเข้าสู่เมืองอย่างต่อเนื่องทำให้มีการขยายตัวของความเป็นเมืองมากขึ้น โดยสัดส่วนประชากรในเขตเมืองเพิ่มสูงขึ้นจากร้อยละ 31.1 ในปี 2543 เป็นร้อยละ 45.7 ในปี 2553

2. คนไทยได้รับการพัฒนาศักยภาพทุกช่วงวัย แต่ยังมีปัญหาด้านสติปัญญาคุณภาพการศึกษาและมีพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพ ผลการพัฒนาตามช่วงวัย พบว่า กลุ่มวัยเด็กระดับชาวนับัญญามีค่าเฉลี่ยลดลงจาก 91 เป็น 88 ในช่วงปี 2540-2552 (องค์การอนามัยโลก

กำหนดไว้ที่ 90-110) เด็กอายุ 0-5 ปีที่มีพัฒนาการสมวัยมีสัดส่วนลดลงจากร้อยละ 72.0 เหลือเพียงร้อยละ 67.0 ขณะเดียวกันยังมีภาวะโภชนาการเกินและโรคอ้วนจากพฤติกรรมกรับบริโภคที่ไม่เหมาะสม โดยในปี 2549 เด็กอายุต่ำกว่า 5 ปี มีภาวะโภชนาการเกินถึงร้อยละ 10.6 และคาดว่าอีก 10 ปีข้างหน้า 1 ใน 5 ของเด็กปฐมวัยจะเป็นโรคอ้วน ส่วนเด็กวัยเรียน มีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนต่ำกว่าร้อยละ 50.0 และมาตรฐานความสามารถของผู้เรียนในเรื่องการคิดวิเคราะห์ สังเคราะห์ มีวิจารณ์ญาณ และคิดสร้างสรรค์ค่อนข้างต่ำ นอกจากนี้ จากพฤติกรรมเสี่ยงทางสุขภาพทำให้เกิดปัญหาการตั้งครรภ์ในวัยรุ่นเพิ่มสูงขึ้น อัตราการตั้งครรภ์ของวัยรุ่นหญิงอายุ 15-19 ปี เพิ่มจาก 54.9 ต่อประชากรหญิงอายุ 15-19 ปีพันคนในปี 2548 เป็น 56.2 ในปี 2553 ขณะที่กลุ่มวัยทำงาน ภาพรวมกำลังแรงงานมีการศึกษาสูงขึ้น โดยปี 2553 มีกำลังแรงงานจบการศึกษาสูงกว่าระดับประถมศึกษาเพิ่มขึ้นเป็นร้อยละ 45.4 และสัดส่วนนักเรียนสายอาชีพต่อสายสามัญอยู่ในอัตรา 40 : 60 แต่การเรียนต่อในสายอาชีพศึกษายังไม่สอดคล้องกับความต้องการกำลังคนระดับกลางของประเทศ ขณะเดียวกันอัตราเพิ่มของผลิตภาพแรงงานในช่วงปี 2550 - 2551 โดยเฉลี่ยยังคงอยู่ในระดับต่ำเพียงร้อยละ 1.8 นับเป็นจุดอ่อนต่อการขยายการผลิตในภาคอุตสาหกรรมและเพิ่มผลิตภาพโดยรวมของประเทศ อีกทั้ง แรงงานในกลุ่มอายุ 25-59 ปีที่เป็นวัยใช้กำลังแรงงานยังขาดการออกกำลังกาย โดยมีเพียงร้อยละ 19.7 เท่านั้นที่ออกกำลังกาย กลุ่มวัยสูงอายุ แม้จะมีอายุยืนยาวขึ้นแต่ประสบปัญหาการเจ็บป่วยด้วยโรคเรื้อรังเพิ่มขึ้น โดยพบวาร้อยละ 31.7 ป่วยเป็นโรคความดันโลหิตสูง รองลงมาคือ เบาหวาน ร้อยละ 13.3 และหัวใจร้อยละ 7.0 ส่งผลต่อภาระค่าใช้จ่ายด้านการรักษาพยาบาลของภาครัฐในอนาคต

3. ความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน การแพร่ระบาดของยาเสพติด และการเพิ่มขึ้นของการพนันเป็นปัญหาสำคัญต่อคุณภาพชีวิตของประชาชน การก่ออาชญากรรมที่มีแนวโน้มสูงขึ้นอย่างต่อเนื่องตลอดช่วงปี 2548-2552 สะท้อนได้จากภาพรวมคดีอาญาที่สำคัญทั้งการก่อคดีต่อชีวิต ร่างกายและเพศ คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์สิน และคดียาเสพติด โดยในปี 2548 มีจำนวน 355.9 คดีต่อประชากรแสนคน และเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่องจนถึงปี 2552 เป็น 516.7 คดีต่อประชากรแสนคน จำนวนคดีอาญาดังกล่าว เป็นคดียาเสพติดมากที่สุด โดยปี 2548 มีจำนวน 160.4 คดีต่อประชากรแสนคน และได้เพิ่มขึ้น อย่างต่อเนื่องถึงกว่าเท่าตัวในปี 2552 เป็นจำนวน 371.6 คดีต่อประชากรแสนคน ปัจจุบันปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดเป็นภัยร้ายแรงที่ส่งผลกระทบต่อกลุ่มเด็กและเยาวชนอย่างกว้างขวาง ทั้งนี้ จากการสำรวจความคิดเห็นของประชาชนพบว่าปัญหาการแพร่ระบาดของยาเสพติดในสถานศึกษาเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 19.2 ในปี 2552 เป็นร้อยละ 51.3 ในปี 2553 นอกจากนี้ ผลกระทบจากปัญหาทางเศรษฐกิจ

ส่งผลให้คนไทยเข้าสู่วงการเลี้ยงโชคมากขึ้น เช่น เล่นพนันบอล หวยใต้ดิน หวยหุ้น เป็นต้น ทั้งนี้ จากสถิติการจับกุมคดีตามพระราชบัญญัติการพนัน พ.ศ.2478 พบว่าในปี 2553 มีการจับกุมผู้เล่นการพนันจำนวน 163,553 คน ขณะเดียวกันกลุ่มเด็กและเยาวชนมีแนวโน้มเล่นการพนันมากขึ้น

4. สังคมไทยเผชิญวิกฤตความเสื่อมถอยด้านคุณธรรม จริยธรรม มีการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมที่หลากหลาย และมีแนวโน้มเป็นสังคมปัจเจกมากขึ้น การเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วผ่านกระแสโลกาภิวัตน์และโลกไซเบอร์ ทำให้คนไทยมุ่งแสวงหาความสุขและสร้างอัตลักษณ์ส่วนตัวผ่านเครือข่ายสังคมออนไลน์ เกิดเป็นวัฒนธรรมย่อยร่วมสมัยที่หลากหลายในรูปแบบการรวมกลุ่มของบุคคลที่สนใจเรื่องเดียวกัน ขณะเดียวกันมีการคำนึงถึงประโยชน์ส่วนตนและพวกพ้องมากกว่าส่วนรวม ทั้งนี้ จากการจัดอันดับคะแนนดัชนีชี้วัดภาพลักษณ์คอร์รัปชันทั่วโลกบ่งชี้ถึงความไม่สมดุลของธรรมาภิบาลการปกครองและปัญหาคอร์รัปชันในประเทศ โดยในปี 2552 ประเทศไทยได้รับคะแนนความโปร่งใส ไม่ทุจริตและคนในประเทศยอมรับไม่ได้กับการทุจริตเพียง 3.4 คะแนน จากคะแนนเต็ม 10 คะแนน จัดอยู่ในลำดับที่ 84 จาก 180 ประเทศ และอยู่ในลำดับที่ 11 ของภูมิภาคเอเชีย ขณะที่ภาคส่วนต่างๆ ได้มีการส่งเสริมให้มีการรวมกลุ่มทำกิจกรรมต่างๆ แต่การมีส่วนร่วมในการทำกิจกรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมยังอยู่ในระดับต่ำ โดยมีสัดส่วนมูลค่าเพิ่มขององค์กรไม่แสวงหากำไรและอาสาสมัครต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมในประเทศเพียงร้อยละ 1.6 ในช่วงปี 2549-2551 เมื่อเปรียบเทียบกับประเทศที่พัฒนาแล้วมีสัดส่วนอยู่ที่ร้อยละ 4-7 และเมื่อพิจารณาจากการสำรวจข้อมูลความจำเป็นพื้นฐานด้านคนในครัวเรือนมีส่วนร่วมทำกิจกรรมสาธารณะของหมู่บ้านชุมชน พบว่าเพิ่มขึ้นจาก 7.7 ล้านครัวเรือนในปี 2551 เป็น 8.2 ล้านครัวเรือนในปี 2552 คิดเป็นร้อยละ 96.0 และ 98.4 ของครัวเรือนทั้งหมดตามลำดับ

5. สื่อมีอิทธิพลต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่ยังมีบทบาทในการส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพคนค่อนข้างน้อย สื่อทางสังคมในปัจจุบันมีอิทธิพลอย่างมากต่อการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของประชาชน แต่การเผยแพร่สื่อต่างๆ ยังไม่มีบทบาทต่อการส่งเสริมการเรียนรู้และคุณธรรม จริยธรรม สะท้อนได้จากรายการโทรทัศน์ในหนึ่งชั่วโมงของรายการที่ออกอากาศทั้งหมด มีภาพของความรุนแรงมากที่สุด 3.3 ครั้ง ภาพที่คอกย้าการสร้างอคติเชิงลบต่อผู้อื่น จำนวน 1.3 ครั้ง ภาษาค้าวราว 0.3 ครั้ง ความไม่เหมาะสมทางเพศ 0.1 ครั้ง ขณะที่การเผยแพร่ข้อมูลข่าวสารผ่านทางเว็บไซต์ต่างๆ ส่วนใหญ่มีเนื้อหาเกี่ยวกับเรื่องเพศและการใช้ภาษาที่ไม่เหมาะสม และบางส่วนเป็นเว็บไซต์ที่เข้าข่ายลามก

อนาจาร ใช้ภาษาที่หยาบคาย รวมถึงเนื้อหาที่รุนแรง ขณะที่เกมคอมพิวเตอร์ซึ่งเป็นที่ออนไลน์ ที่มีอิทธิพลต่อเด็กและเยาวชนอย่างมาก พบว่า ปี 2550 ร้อยละ 42.2 ของเด็กและเยาวชนติดเกมออนไลน์ ซึ่งเกมส่วนใหญ่ที่นิยมเล่นเน้นการต่อสู้ ใช้ความรุนแรง มีเนื้อหาทางเพศและการใช้ภาษาในเกมที่ไม่เหมาะสมต่อการเรียนรู้และเสริมสร้างคุณธรรม จริยธรรม

6. บริบทการเปลี่ยนแปลงในกระแสโลกก่อให้เกิดความร่วมมือทางเศรษฐกิจทั้งในระดับทั่วภาคและระดับพหุภาค รวมทั้งความร่วมมือในประชาคมอาเซียน ความร่วมมือกับกลุ่มประเทศเพื่อนบ้านมีอิทธิพลต่อการเคลื่อนย้ายแรงงานเข้าสู่ประเทศไทย ทั้งแรงงานข้ามชาติที่เข้ามาในประเทศไทยอย่างถูกกฎหมายและผิดกฎหมาย ในปี 2553 มีแรงงานข้ามชาติที่ถูกกฎหมายจำนวน 378,078 คน และผิดกฎหมายจำนวน 955,595 คน ทั้งนี้ ในปี 2558 จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานที่มีทักษะฝีมืออย่างเสรีตามกรอบความร่วมมือประชาคมเศรษฐกิจอาเซียน โดยมีข้อตกลงร่วมกันถึงคุณสมบัติในสายวิชาชีพเพื่อให้มีการเคลื่อนย้ายแรงงานใน 7 สาขา ได้แก่ วิศวกรรม พยาบาล สถาปัตยกรรม วิชาชีพสำรวจ แพทย์ ทันตแพทย์ และนักบัญชี และในระยะต่อไปจะเปิดในสาขาอื่นๆ รวมทั้งแรงงานกึ่งทักษะฝีมือด้วย ซึ่งจะมีผลทำให้ประเทศต้องมีเกณฑ์เพื่อเป็นมาตรฐานในการประเมินความสามารถของแรงงานที่จะมีการเคลื่อนย้ายแรงงานในภูมิภาคอาเซียน

สรุป ยุทธศาสตร์การกำหนดแนวทางในการเปลี่ยนวิกฤติให้เป็นโอกาสด้วยการกำหนดยุทธศาสตร์ในการขยายตัวทางเศรษฐกิจให้สอดคล้องกับการเปลี่ยนแปลง ส่งผลด้านการพัฒนาเศรษฐกิจสร้างสรรค์ ส่งเสริมการปรับโครงสร้างเศรษฐกิจ โดยเฉพาะภาคการผลิตและบริการ ให้มีการสร้างมูลค่าเพิ่มที่สูงขึ้นและการแก้ไขปัญหาเชิงโครงสร้างของประเทศ ในขณะเดียวกันจะเป็นการสร้างธุรกิจใหม่ ที่ใช้ศักยภาพแฝงซึ่งมีอยู่ในสังคมไทยรู้จักสร้างโอกาสการพัฒนา

2. แนวทางการพัฒนา

2.1 จากสถานการณ์การเปลี่ยนแปลงและแนวโน้มในอนาคต สะท้อนให้เห็นความเสี่ยงที่อาจเกิดทั้งการเปลี่ยนแปลงเชิงโครงสร้าง สถาบันทางสังคม และปัจเจกบุคคลจำเป็นต้องเตรียมคนให้พร้อมรับการเปลี่ยนแปลงทั้งในระดับโลกและภูมิภาค โดยเฉพาะในประชาคมอาเซียน ดังนั้น ช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมุ่งเน้นการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการนำหลักคิดหลักปฏิบัติตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และความเพียร มี

ภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง รวมทั้งการเสริมสร้างสภาพแวดล้อมในสังคม และหนุนเสริมสถาบันทางสังคมให้แข็งแกร่งและเอื้อต่อการพัฒนาคน ดังนั้นการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิตสร้างโอกาสการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องให้คนทุกกลุ่มทุกวัยสามารถเข้าถึงแหล่งเรียนรู้และองค์ความรู้ที่หลากหลาย ทั้งที่เป็นวัฒนธรรม ภูมิปัญญา และองค์ความรู้ใหม่

2.2 สร้างกระแสสังคมให้การเรียนรู้เป็นหน้าที่ของคนไทยทุกคน มีนิสัยใฝ่รู้ รักการอ่านตั้งแต่วัยเด็ก และส่งเสริมการเรียนรู้ร่วมกันของคนต่างวัย ควบคู่กับการส่งเสริมให้องค์กร กลุ่ม บุคคล ชุมชน ประชาชน และสื่อทุกประเภทเป็นแหล่งเรียนรู้อย่างสร้างสรรค์ สื่อสารด้วยภาษาที่เข้าใจง่าย

2.3 ส่งเสริมการศึกษาทางเลือกที่สอดคล้องกับความต้องการของผู้เรียน

2.3.1 จัดการศึกษาและการเรียนรู้ที่มีคุณภาพ ยืดหยุ่น หลากหลาย เข้าถึงได้ง่าย ที่สัมพันธ์สอดคล้องกับวัฒนธรรม วิถีชีวิต และการประกอบอาชีพในแต่ละท้องถิ่น โดยเน้นการพัฒนาผู้เรียนเป็นสำคัญ ให้ผู้เรียนสามารถเรียนรู้ได้ด้วยตนเอง เรียนรู้เป็นกลุ่มจนคิดเป็นนิสัยใฝ่เรียนรู้

2.3.2 มีระบบเทียบโอนความรู้และประสบการณ์ ปรับระบบการวัดประเมินผลผู้เรียน และระบบการเข้ารับการศึกษาต่อให้เอื้อต่อการจัดการศึกษาทางเลือกในประชากรทุกกลุ่มตามศักยภาพของผู้เรียน

2.3.3 ส่งเสริมให้มีการพัฒนาบทเรียนผ่านเครือข่ายอินเทอร์เน็ต และการใช้มาตรการทางภาษีในการสนับสนุนการผลิตสื่อเพื่อการเรียนรู้ และเป็นช่องทางสำหรับคนทุกกลุ่มวัยแสดงออกอย่างสร้างสรรค์

2.3.4 สนับสนุนการสร้างสังคมแห่งการเรียนรู้และปัจจัยสนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต

1) เสริมสร้างและพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานทางปัญญาในระดับท้องถิ่น ชุมชน และประเทศ โดยพัฒนาโครงข่ายโทรคมนาคมและบริการอินเทอร์เน็ตความเร็วสูงให้ครอบคลุมพื้นที่ทั่วประเทศ พัฒนาแหล่งเรียนรู้ ของชุมชนในรูปแบบที่หลากหลายสอดคล้องกับภูมิสังคม และพัฒนายกระดับศูนย์ความเป็นเลิศด้านต่างๆ สู่ภูมิภาคและชุมชน รวมทั้งการปรับปรุงและผลักดันกฎ ระเบียบ และกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการเรียนรู้ตลอดชีวิต ตลอดจนมาตรการภาษีที่เกี่ยวข้อง ให้เอื้ออำนวยและส่งเสริมให้เกิดการจัดการเรียนรู้อย่างต่อเนื่อง

2) พัฒนาและเปิดโอกาสให้ประชาชนและชุมชนได้ใช้ประโยชน์จากแหล่งเรียนรู้ทั่วไป อาทิ สถานศึกษา ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ศูนย์การเรียนรู้ ศูนย์กีฬาและนันทนาการ

รวมทั้งเปิดพื้นที่/เวทีสาธารณะให้เป็นศูนย์รวมการแลกเปลี่ยนให้กับนักคิด และนำเสนอผลงานเชิงสร้างสรรค์ โดยกระตุ้นให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันเริ่มตั้งแต่วัยเด็ก เยาวชน และประชาชนให้เข้าถึงอย่างสะดวกและให้บริการได้เต็มศักยภาพมีการผสมผสานภูมิปัญญาท้องถิ่นและความรู้สมัยใหม่ที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์เชิงพาณิชย์ได้

3) พัฒนาองค์ความรู้ของท้องถิ่นทั้งจากผู้รู้ ปราชญ์ชาวบ้าน และจัดให้มีการวิจัยเชิงประจักษ์ของชุมชน การจัดการองค์ความรู้ในชุมชนอย่างเป็นระบบ ควบคู่กับการพัฒนาทักษะด้านภาษาและเทคโนโลยีเพื่อการศึกษาให้เอื้อต่อการเข้าถึงแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย ตลอดจนเนื้อหาสาระที่เหมาะสมกับการพัฒนาการเรียนรู้ด้วยตนเอง

4) สร้างโอกาสในการเรียนรู้และการพัฒนาคนทุกคนอย่างต่อเนื่อง โดยเฉพาะเด็กเยาวชนและประชาชนที่อยู่นอกระบบ ทั้งที่เป็นเด็กในวัยเรียนที่ออกกลางคัน เด็กพิการ เด็กด้อยโอกาส เพื่อส่งต่อเข้าสู่ระบบการศึกษาหรือให้ได้เรียนรู้ตามศักยภาพและตามสภาพแวดล้อม รวมทั้งประชาชนที่ต้องการทักษะเพิ่มเติมในการประกอบสัมมาอาชีพ โดยความร่วมมืออย่างใกล้ชิดในระดับจังหวัดและในระดับท้องถิ่นในการเข้าถึงกลุ่มเป้าหมายที่อยู่นอกระบบและการบริหารจัดการให้เกิดการเรียนรู้ที่มีประสิทธิภาพ

2.3.5 พัฒนาชุมชนท้องถิ่นให้เข้มแข็งและสามารถสร้างภูมิคุ้มกันให้คนในชุมชน

1) สนับสนุนการค้นหาอัตลักษณ์อันโดดเด่นของชุมชน การสร้างกระบวนการเรียนรู้ และปลูกฝังความเป็นอัตลักษณ์ของชุมชน โดยอนุรักษ์และฟื้นฟูภูมิปัญญาท้องถิ่น รวมทั้งส่งเสริมกลไกเชิงสถาบันในชุมชนท้องถิ่นให้มีส่วนร่วมสร้างความเข้าใจในพหุวัฒนธรรม สามารถอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุข มีความมั่นคงทางวัฒนธรรมและดำรงไว้ซึ่งอัตลักษณ์ของชุมชน

2) สนับสนุนให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมคิดและร่วมกำหนดแนวทางการพัฒนาชุมชนท้องถิ่นบนหลักการพึ่งพาตนเองที่คำนึงถึงศักยภาพ ทรัพยากร ภูมิปัญญา วิถีชีวิต วัฒนธรรม และสิ่งแวดล้อมในชุมชนเป็นหลัก โดยให้ความสำคัญกับการจัดการการเรียนรู้ในชุมชน การศึกษาตลอดองค์ความรู้ของชุมชนและชุมชนต้นแบบ การจัดการตนเองได้ตามบริบทของพื้นที่ และการถ่ายทอดภูมิปัญญาที่ช่วยพัฒนาทักษะในการประกอบอาชีพ

3) ส่งเสริมการขยายผลและพัฒนาศักยภาพของคนสามวัย เพื่อเป็นแหล่งเรียนรู้และสร้างความเข้าใจที่จะนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตในการอยู่ร่วมกับครอบครัว ชุมชนอย่างอบอุ่นและเข้มแข็งควบคู่ กับการสร้างเครือข่ายความร่วมมือระหว่างชุมชน

สรุป การพัฒนาคนสู่สังคมแห่งการเรียนรู้หมายถึงการพัฒนาคนทุกช่วงวัยให้เข้าสู่สังคมแห่งการเรียนรู้ตลอดชีวิตอย่างยั่งยืน ให้ความสำคัญกับการนำหลักคิดหลักปฏิบัติ ตามปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงมาเสริมสร้างศักยภาพของคนในทุกมิติ ทั้งด้านร่างกายที่ สมบูรณ์แข็งแรง มีสติปัญญาที่รอบรู้ และมีจิตใจที่สำนึกในศีลธรรม คุณธรรม จริยธรรม และ ความเพียร มีภูมิคุ้มกันต่อการเปลี่ยนแปลง

ทฤษฎีเกี่ยวกับการเรียนรู้

ออซุเบลให้ความหมายการเรียนรู้ที่มีความหมาย (Meaningful learning) ว่าเป็น การ เรียนที่ผู้เรียน ได้รับมาจากการที่ผู้สอน อธิบายสิ่งที่จะต้องเรียนรู้ให้ทราบและผู้เรียนรับฟังด้วยความเข้าใจ โดยผู้เรียนเห็นความสัมพันธ์ของสิ่งที่เรียนรู้กับโครงสร้างพุทธิปัญญาที่ได้เก็บไว้ใน ความทรงจำ และจะสามารถนำมาใช้ในอนาคต ออซุเบลได้ชี้ให้เห็นว่าทฤษฎีนี้มี วัตถุประสงค์เพื่อที่จะอธิบายเกี่ยวกับพุทธิปัญญา

1. การเรียนรู้

ตามความหมายทางจิตวิทยา หมายถึงการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของบุคคลอย่าง ค่อนข้างถาวร อันเป็นผลมาจากการฝึกฝนหรือการมีประสบการณ์ จากความหมายดังกล่าว พฤติกรรมของบุคคลที่เกิดจากการเรียนรู้จะต้องมีลักษณะสำคัญ ดังนี้

1.1 พฤติกรรมที่เปลี่ยนไปจะต้องเปลี่ยนไปอย่างค่อนข้างถาวร จึงจะถือว่าเป็นการ เรียนรู้ขึ้น หากเป็นการเปลี่ยนแปลงชั่วคราวก็ยังไม่ถือว่าเป็นการเรียนรู้ เช่น นักศึกษาพยายาม เรียนรู้การออกเสียงภาษาต่างประเทศ บางคำ หากนักศึกษาออกเสียงได้ถูกต้องเพียงครั้งหนึ่ง แต่ไม่สามารถออกเสียงซ้ำให้ถูกต้องได้อีก ก็ไม่นับว่า นักศึกษาเกิดการเรียนรู้ออกเสียง ภาษาต่างประเทศ ดังนั้นจะถือว่านักศึกษาเกิดการเรียนรู้ก็ต่อเมื่อออกเสียงคำดังกล่าวได้ถูกต้อง หลายครั้ง ซึ่งก็คือเกิดการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมที่ค่อนข้างถาวรนั่นเอง

1.2 พฤติกรรมที่เปลี่ยนแปลงไปจะต้องเกิดจากการฝึกฝนหรือเคยมีประสบการณ์ นั้น ๆ มาก่อน เช่น ความสามารถในการใช้คอมพิวเตอร์ ต้องได้รับการฝึกฝน และถ้าสามารถใช้ เป็นแสดงว่าเกิดการเรียนรู้ หรือความสามารถในการขับรถ ซึ่งไม่มีใครขับรถมาตั้งแต่กำเนิด ต้องได้รับการฝึกฝนหรือมีประสบการณ์จึงจะขับรถเป็น ในประเด็นนี้มีพฤติกรรมบางอย่างที่ เกิดขึ้น โดยที่เราไม่ต้องฝึกฝนหรือมีประสบการณ์ ได้แก่ พฤติกรรมที่เกิดขึ้นจากกระบวนการ เจริญเติบโต หรือการมีวุฒิภาวะ และพฤติกรรมที่เกิดจากแนวโน้มการตอบสนองของเผ่าพันธุ์

(โบเวอร์และอัลการ์ด. 1978 ; อ้างถึงใน ชีระพร อุวรรณ โน. 2532 : 285) ขอยกตัวอย่างแต่ละด้าน ดังนี้

ในด้านกระบวนการเจริญเติบโต หรือการมีวุฒิภาวะ ได้แก่ การที่เด็ก 2 ขวบสามารถเดินได้เอง ขณะที่เด็ก 6 เดือนไม่สามารถเดินได้ฉะนั้นการเดินจึงไม่จัดเป็นการเรียนรู้แต่เกิดเพราะมีวุฒิภาวะ เป็นต้น ส่วนในด้านแนวโน้มการตอบสนองของเผ่าพันธุ์โบเวอร์และอัลการ์ดใช้ในความหมายที่หมายถึงปฏิกิริยาสะท้อน (Reflex) เช่น กระพริบตาเมื่อฝุ่นเข้าตากวักมือหนีเมื่อโดนของร้อนพฤติกรรมเหล่านี้ไม่ได้เกิดจากการเรียนรู้แต่เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นเองตามธรรมชาติของเผ่าพันธุ์มนุษย์

2. ทฤษฎีการเรียนรู้

การศึกษาเรียนรู้ในยุคนี้ซึ่งเป็นยุคโลกาภิวัตน์ การเปลี่ยนแปลงทั้งความรู้และยุทธศาสตร์(วิธีดำเนินการ)เป็น ไปอย่างรวดเร็วเทคโนโลยีสารสนเทศก้าวหน้าขึ้นมากมายเกินกว่าบุคคลเดียวจะสามารถนำมาใช้ได้ทุกสิ่งอย่างบุคลากรที่เกี่ยวข้อง จำเป็นต้องอาศัยความเป็นมืออาชีพที่ต้องอาศัยคุณลักษณะความรู้ความสามารถซึ่งต้องปรับเปลี่ยนไปตามความจำเป็น โดยเฉพาะภาวะผู้นำการเปลี่ยนแปลง จึงสร้างสรรค์จึงจะสามารถนำการบริหารจัดการการศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพ ทฤษฎีการเรียนรู้ทางจิตวิทยาอาจแบ่งเป็น 2 กลุ่มใหญ่ ๆ คือ

2.1 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มพฤติกรรมนิยม (Behavioral Theory) เป็นทฤษฎีที่มองธรรมชาติมนุษย์ในลักษณะที่เป็นกลาง คือ ไม่ดี- ไม่เลว (Neutral-passive) การกระทำต่าง ๆ ของมนุษย์เกิดจากอิทธิพลของสิ่งแวดล้อมภายนอก พฤติกรรมของมนุษย์เกิดจากการตอบสนองต่อสิ่งเร้า (Stimulus-relapse) การเรียนรู้เกิดจากการเชื่อมโยงระหว่างสิ่งเร้าและการตอบสนอง กลุ่มพฤติกรรมนิยมให้ความสนใจกับ “พฤติกรรม” มาก เพราะพฤติกรรมเป็นสิ่งที่เห็นได้ชัดสามารถวัดได้และทดสอบได้ ทฤษฎีในกลุ่มนี้ประกอบด้วยแนวคิดสำคัญ ๆ 3 แนวด้วยกันคือ ทฤษฎีการเชื่อมโยงของธอร์น ไคด์ ทฤษฎีการวางเงื่อนไขและทฤษฎีการเรียนรู้ของฮัลล์ (วัชรารักษ์ พิรุณ. 2553 : 29 ; อ้างอิงจากทัศนยา แซมณี. 2550 : 50-59)

2.2 ทฤษฎีการเรียนรู้กลุ่มปัญญานิยม (Cognitive theory) เป็นทฤษฎีที่เชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ไม่ใช่เรื่องพฤติกรรมที่เกิดจากกระบวนการตอบสนองต่อสิ่งเร้าเพียงเท่านั้น การเรียนรู้ของมนุษย์มีความซับซ้อนมากกว่านั้น การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางความคิดที่เกิดจากการสะสมข้อมูลและการดึงข้อมูลออกมาใช้ในการกระทำแลแก้ปัญหาต่างๆ การเรียนรู้เป็นกระบวนการทางสติปัญญาของมนุษย์ในการที่จะสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ตนเอง (วัชรารักษ์ พิรุณ. 2553 : 29 ; อ้างอิงจาก ทัศนยา แซมณี. 2550 : 59)

ทฤษฎีในกลุ่มนี้อธิบายว่า การเรียนรู้เป็นผลของกระบวนการคิด ความเข้าใจ การรับรู้สิ่งเร้าที่มากกระตุ้น ผสมผสานกับประสบการณ์ในอดีตที่ผ่านมาของบุคคล ทำให้เกิดการเรียนรู้ขึ้น ซึ่งการผสมผสานระหว่างประสบการณ์ที่ได้รับในปัจจุบันกับประสบการณ์ในอดีตจำเป็นต้องอาศัยกระบวนการทางปัญญาเข้ามามีอิทธิพลในการเรียนรู้ด้วย ทฤษฎีกลุ่มนี้จึงเน้นกระบวนการทางปัญญา (Cognitive Process) มากกว่า การวางเงื่อนไขเพื่อให้เกิดพฤติกรรม ทฤษฎีการเรียนรู้ในกลุ่มนี้ที่สำคัญ ๆ คือ ทฤษฎีเกสตัลท์ ทฤษฎีสนาม ทฤษฎีเครื่องหมาย ทฤษฎีพัฒนาการทางสติปัญญาและทฤษฎีการเรียนรู้ที่มีความหมาย (วัชรารักษ์ พิรุณ. 2553 : 29 ; อ้างอิงจากทัศนาศา แคมณี. 2550 : 60-78)

3. ทฤษฎีการเรียนรู้ที่สำคัญ

3.1 ทฤษฎีการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก (Classical Conditioning Theory) หรือแบบสิ่งเร้า ผู้ค้นพบการเรียนรู้ลักษณะนี้คือ อีวาน พาฟลอฟ (Ivan Pavlov. 1849-1936) นักสรีรวิทยาชาวรัสเซียที่มีชื่อเสียงมาก พาฟลอฟสนใจศึกษาเกี่ยวกับระบบย่อยอาหาร โดยได้ทำการทดลองกับสุนัข ระหว่างที่ทำการทดลองพาฟลอฟสังเกตเห็นปรากฏการณ์บางอย่างคือ ในบางครั้งสุนัขน้ำลายไหลโดยที่ยังไม่ได้รับอาหาร เพียงแค่เห็น ผู้ทดลองที่เคยเป็นให้อาหารเดินเข้ามาในห้องนั้น สุนัขก็น้ำลายไหลแล้ว จากปรากฏการณ์ดังกล่าวจุดประกายให้ พาฟลอฟคิดรูปแบบการทดลองเพื่อหาสาเหตุให้ได้ว่า เพราะอะไรสุนัขจึงน้ำลายไหลทั้งที่ยังไม่ได้รับอาหาร

พาฟลอฟเริ่มการทดลองโดยเจาะต่อมน้ำลายของสุนัขและต่อสายรับน้ำลายไหลออกสู่ขวดแก้วสำหรับวัดปริมาณน้ำลาย จากนั้นพาฟลอฟก็เริ่มการทดลองโดยก่อนที่จะให้อาหารแก่สุนัขจะต้องสั่นกระดิ่งก่อน (สั่นกระดิ่งแล้วทิ้งไว้ประมาณ .25 - .50 วินาที) แล้วตามด้วยอาหาร (ผงเนื้อ) ทำอย่างนี้อยู่ 7-8 วัน จากนั้นให้เฉพาะแต่เสียงกระดิ่ง สุนัขก็ตอบสนองคือน้ำลายไหล ปรากฏการณ์เช่นนี้เรียกว่าพฤติกรรมสุนัขถูกวางเงื่อนไขหรือเรียกว่าสุนัขเกิดการเรียนรู้การวางเงื่อนไขแบบคลาสสิก

3.2 ทฤษฎีปัญหาทางสังคม (Social Cognitive Theory) แนวคิดพื้นฐาน

1) แบนดูรามีทัศนะว่า พฤติกรรม (behavior หรือ E) ของมนุษย์มีปฏิสัมพันธ์กับปัจจัยหลักอีก 2 ปัจจัย คือ

1.1) ปัจจัยทางปัญญาและปัจจัยส่วนบุคคลอื่น ๆ (Personal Factor หรือ P)

1.2) อิทธิพลของสภาพแวดล้อม (Environmental Influences)

2) แบบดูราได้ให้ความแตกต่างระหว่างการเรียนรู้ (Learning) กับการกระทำ (Performance) ซึ่งสำคัญมาก เพราะคนเราอาจจะเรียนรู้อะไรหลายอย่างแต่ไม่จำเป็นต้องแสดงออกทุกอย่าง เช่น เราอาจจะเรียนรู้วิธีการทูลจริตในการสอบว่าต้องทำอะไรบ้าง แต่ถึงเวลาสอบจริงเราอาจจะไม่ทูลจริตก็ได้ หรือเราเรียนรู้ว่าการพูดจะแสดงกิริยาอ่อนหวานกับ พ่อแม่เป็นสิ่งที่ดี แต่เราอาจจะไม่เคยแสดงกิริยาดังกล่าวเลย

3) แบบดูราเชื่อว่าการเรียนรู้ของมนุษย์ส่วนมากเป็นการเรียนรู้โดยการสังเกต (Observational Learning) หรือการเลียนแบบจากตัวแบบ (Modeling) สำหรับตัวแบบไม่จำเป็นต้องเป็นตัวแบบที่มีชีวิตเท่านั้น แต่อาจจะเป็นตัวแบบสัญลักษณ์ เช่น ตัวแบบที่เห็นในโทรทัศน์ ภาพยนตร์ เกมสื่อกอมพิวเตอร์ หรืออาจจะเป็นรูปภาพ การ์ตูน หนังสือ นอกจากนี้ คำบอกเล่าด้วยคำพูดหรือข้อมูลที่เขียนเป็นลายลักษณ์อักษรก็เป็นตัวแบบได้

แหล่งการเรียนรู้

1. ความหมายของแหล่งเรียนรู้

หน่วยงานทางการศึกษานักการศึกษาและผู้เชี่ยวชาญเกี่ยวกับการจัดการศึกษา ได้ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

กูด (ประสิทธิ์ สุนนทะราช. 2550 : 27 ; อ้างอิงจาก Good. 1959 : 114) ให้ความหมายของแหล่งเรียนรู้ไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ในชุมชน หมายถึง ทุกสิ่งทุกอย่างที่มีอยู่ในชุมชน เป็นสิ่งที่มีคุณค่าทางการศึกษาที่สามารถนำเอามาใช้ประโยชน์ในการเรียนการสอนได้ เช่น พิพิธภัณฑ์ โรงมหรสพ ห้องสมุด สวนสาธารณะ เป็นต้น

อรพรรณ พรสีมา (2530 : 15) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้เป็นการจัดประสบการณ์ และเครื่องมือที่เหมาะสมในการสอน ตลอดจนการจัดสถานที่และสิ่งอำนวยความสะดวกต่าง ๆ ในการเรียนการสอนด้วย

ไชยยศ เรืองสุวรรณ (2533 : 21) กล่าวว่า แหล่งเรียนรู้ หมายถึง การจัดรวบรวมทรัพยากรเพื่อการเรียนรู้ ในรูปแบบของข้อมูลความรู้ วัสดุ สิ่งประดิษฐ์คิดค้น หรือมรดกทางสติปัญญา เพื่อการเผยแพร่ในการจัดแหล่งข้อมูล จัดสถานที่หรือจัดแสดงเพื่อการเรียนรู้ตามความต้องการของผู้เรียน เช่น ห้องสมุด หอจดหมายเหตุ พิพิธภัณฑ์ หอศิลป์ สถาบันวิทยบริการ ศูนย์การเรียนรู้ สวนพฤกษชาติ สวนสาธารณะ อุทยานการศึกษา อุทยานวิทยาศาสตร์ สถานปฏิบัติการณ์ ศูนย์กีฬา นันทนาการ

จากความหมายของแหล่งเรียนรู้ข้างต้น สรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้หรือแหล่งความรู้ หมายถึง สิ่งมีชีวิตและไม่มีชีวิต ได้แก่ บุคคล สถานที่ สถาบัน สิ่งของ ธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม เศรษฐกิจ การเมือง วัฒนธรรมและเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่ผู้เรียนสามารถเข้าไปศึกษาหาความรู้ได้ด้วยตนเอง

2. ความสำคัญของแหล่งเรียนรู้

ปัจจุบันความเจริญก้าวหน้าในวิทยาการต่าง ๆ มีการเปลี่ยนแปลงไปอย่างรวดเร็ว การศึกษาหรือการเรียนรู้จะหยุดอยู่เพียงการศึกษาภาคบังคับในรั้วโรงเรียนไม่ได้ทุกคนต้องศึกษาหาความรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต ดังนั้นแหล่งความรู้ต่าง ๆ จึงมีความสำคัญและจำเป็นอย่างยิ่งที่จะช่วยให้บุคคลสามารถแสวงหาความรู้ได้ด้วยตนเองตามความต้องการ ความสนใจ ความถนัด และความพร้อม ผู้รู้และนักการศึกษาได้กล่าวถึงความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ไว้ดังนี้

นิวัต อรรถพลยุคล (2536 : 15-16) กล่าวว่า แหล่งความรู้มีความสำคัญ คือ เป็นสถานที่ที่ประชาชนในหมู่บ้าน ได้ร่วมแรง ร่วมคิด ร่วมทำ โดยได้มีการบริหารจัดการทรัพยากร สิ่งของ ร่วมมือเสียสละกำลังกายในการจัดสร้างอาคารสถานที่ขึ้นมา สำหรับเป็นสถานที่ให้ความรู้ ข่าวสาร ข้อมูลต่าง ๆ แก่ประชาชน โดยมีสื่อประเภทสิ่งพิมพ์และอาจมีสื่อเทคโนโลยี วิทยุ โทรทัศน์ ของจริง ของจำลอง การสาธิตต่าง ๆ ไร่บริการ โดยสื่อบางส่วนได้รับความร่วมมือจากหน่วยงานทางราชการและเอกชน และสื่ออีกบางส่วนได้รับการบริจาคจากประชาชนทั่วไป เพื่อให้ประชาชนในหมู่บ้าน ได้มีโอกาสฝึกอ่าน เขียน ได้แลกเปลี่ยนความคิดเห็น เพื่อนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

นฤมล ดันตสุรเศรษฐ์ (2533 : 6-7) กล่าวไว้ว่า แหล่งเรียนรู้ หรือแหล่งวิทยาการในชุมชนมีความสำคัญ คือ

1. เป็นแหล่งการศึกษาตลอดชีวิตที่ประชาชนจะมีปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้ต่าง ๆ ได้ด้วยตนเองตลอดเวลา โดยไม่จำกัดเพศและวัย
2. เป็นแหล่งที่ช่วยเสริมการเรียนการสอนการศึกษาในระบบ
3. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อหาความรู้จากแหล่งกำเนิดได้ เช่น การเข้าไปศึกษาโบราณสถาน โบราณวัตถุ หรือ ศาสนสถาน การศึกษาพันธุ์ไม้ หรือ การศึกษาพันธุ์สัตว์ สภาพชีวิตความเป็นอยู่ตามธรรมชาติของสัตว์ชนิดต่าง ๆ

4. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้เกิดประสบการณ์ตรงหรือลงมือปฏิบัติจริงได้ เช่น การแก้เครื่องยนต์ การประดิษฐ์ของใช้ต่าง ๆ เช่น โต้ะ แก้อ้อ การทำอาหาร ขนม หรือ ดอกไม้ประดิษฐ์ เป็นต้น

5. เป็นแหล่งที่ประชาชนจะเข้าไปปฏิสัมพันธ์เพื่อให้ได้ความรู้เกี่ยวกับวิทยาการใหม่ ๆ ที่มีการคิดค้นขึ้น และยังไม่เป็นของจริงให้เห็น เช่น การศึกษาถึงประดิษฐ์กรรมชิ้นใหม่โดยดูจากวีดิทัศน์ ภาพยนตร์ นิทรรศการ หรือสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ โดยเฉพาะอย่างยิ่งแหล่งวิทยาการประเภทนี้จะเป็นสื่อต่าง ๆ ที่มีความสำคัญเฉพาะในหลาย ๆ ด้าน คือ

5.1 เป็นแหล่งให้ข่าวสารเปิดโลกทัศน์ของผู้ศึกษาให้กว้างไกลกว่าเรื่องราวที่เกิดขึ้นในท้องถิ่นตน ช่วยให้เกิดความสนใจในเรื่องสำคัญ ช่วยยกระดับความมุ่งมั่น โดยการเสนอภาพในอุดมคติหรือเสนอผลสำเร็จ และความก้าวหน้าของงานและบุคคลต่าง ๆ ซึ่งจะช่วยสร้างบรรยากาศของการพัฒนาด้วย

5.2 เป็นสิ่งช่วยเปลี่ยนทัศนคติและค่านิยมเพื่อให้เกิดการยอมรับสิ่งใหม่ แนวคิดใหม่ ๆ เกิดมุมมองใหม่ ๆ

5.3 เป็นสื่อการสอนสมัยใหม่ที่ให้ทั้งความรู้ ก่อให้เกิดทักษะ ช่วยให้การเรียนรู้เร็วขึ้น

3. ประเภทของแหล่งเรียนรู้

แหล่งเรียนรู้ที่มนุษย์ทุกคนได้สัมผัสสิ่งแวดล้อมรอบ ๆ ตัว เช่น ธรรมชาติ ป่าไม้ ภูเขา แม่น้ำ ดวงอาทิตย์ นก เป็นต้น การเรียนรู้เกิดขึ้นด้วยตนเองเพื่อความอยู่รอดและการมีชีวิตอยู่ร่วมกับผู้อื่นได้ การเรียนรู้จึงช่วยพัฒนาร่างกายและจิตใจให้มีคุณภาพมากขึ้นในปัจจุบันด้วยความเจริญด้านเทคโนโลยี มนุษย์สร้างแหล่งเรียนรู้ที่ช่วยให้มนุษย์สามารถเรียนรู้ได้ตามความต้องการ ทุกเพศ ทุกวัย ทุกสถานที่ เช่น วิทยุ โทรทัศน์ คอมพิวเตอร์ ฯลฯ แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคลหรือกลุ่มที่มีความรู้ ความสามารถ ความเชี่ยวชาญในเรื่องใดเรื่องหนึ่ง จะเป็นผู้ถ่ายทอดให้ผู้เรียนมีทักษะในการพัฒนาชีวิตต่อไป (กรมสามัญศึกษา, 2542 : 3)

จาโรลิแม็ค (ประสิทธิ์ สุนนทะราช, 2550 : 30 ; อ้างอิงจาก Jarolimex, 1969 : 189) จำแนกแหล่งความรู้ออกเป็น 2 ประเภท คือ

1. ประเภทที่เป็นวัสดุในการอ่าน (Reading materials) ได้แก่ หนังสือ วารสาร จุลสาร หนังสือพิมพ์ และสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ

2. ประเภทที่ไม่ใช่วัสดุในการอ่าน (Non-reading materials) ได้แก่ ภาพยนตร์ รูปภาพ ฟิล์มสตริป เครื่องบันทึกเสียง แผนที่ ลูกโลก และแหล่งวิทยาการอื่น ๆ

นิโคลส์ (ประสิทธิ์ สุนนทะราช. 2550 : 30 ; อ้างอิงจาก Nichols. 1971 : 342) ได้แบ่งประเภทของแหล่งความรู้ที่มีอยู่ในชุมชน ดังนี้

1. ผู้ชำนาญพิเศษ เช่น นักดนตรี จิตรกร ผู้ชำนาญงานพิเศษ นักกีฬา ช่างนาฬิกา พนักงานซื้อขาย และบริการ พ่อค้า นักธุรกิจ นายธนาคาร นักอุตสาหกรรม
2. พ่อแม่ หรือผู้ปกครอง
3. ตัวแทนขององค์กรต่าง ๆ ได้แก่ ตัวแทนของสังคม ท้องถิ่น เทศบาล ศูนย์วัฒนธรรม หรือหน่วยงานอื่น ๆ
4. ผู้แทนทางด้านธุรกิจและอุตสาหกรรม ได้แก่ บุคคลที่ทำงานทางด้านธุรกิจ การค้าขาย หรือโรงงานอุตสาหกรรม เช่น บริษัทขนส่ง เหมืองแร่ บริษัทห้างร้านต่าง ๆ
5. ผู้แทนรัฐบาล เช่น ตำรวจ เทศมนตรี เจ้าหน้าที่อนามัย เป็นต้น
6. คณะกรรมการที่ทำหน้าที่ให้คำปรึกษาแนะนำแก่ประชาชน เช่น กรรมการสถานศึกษา คณะที่ปรึกษาโรงเรียน คณะครูภายในโรงเรียน
7. ทรัพยากรธรรมชาติประกอบด้วย พืช สัตว์ป่า น้ำ ดิน แร่ และวัสดุอื่นต่าง ๆ ทางธรรมชาติ
8. สิ่งที่มีมนุษย์สร้างขึ้น เช่น อาคารสถานที่ เครื่องบิน ถนน รถไฟ ห้องสมุด พิพิธภัณฑ์ ปุชนิยสถาน เป็นต้น

นฤมล ดันตสุรเศรษฐ์ (2533 : 13) ได้จำแนกแหล่งวิทยาการที่มีอยู่ในชุมชนที่สามารถนำมาประกอบการเรียนการสอน ได้ ดังนี้

1. ประเภทบุคคล หมายถึง ผู้ที่มีความรู้ในด้านต่าง ๆ ที่อาศัยอยู่ในชุมชนนั้น
2. ประเภททรัพยากรธรรมชาติ หมายถึง สิ่งต่าง ๆ ที่มีอยู่ตามธรรมชาติ
3. ประเภทสื่อต่าง ๆ รวมทั้งเทคโนโลยีและสิ่งประดิษฐ์ต่าง ๆ

จากการจำแนกประเภทของแหล่งเรียนรู้ข้างต้นสามารถสรุปได้ว่า แหล่งเรียนรู้มีอยู่รอบตัวเราทุกหนทุกแห่ง จะมีลักษณะแตกต่างกันออกไปมากมายหลายประเภท ซึ่งสามารถจำแนกเป็นประเภทใหญ่ ๆ ได้ ดังนี้

1. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นบุคคล เช่น ครู เพื่อนในห้องเรียน เพื่อนต่างห้องเรียน เพื่อนต่างโรงเรียน บุคลากรในโรงเรียน ผู้ปกครอง คนในชุมชน เป็นต้น
2. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นแหล่งวิทยาการ ได้แก่ สถานที่ต่าง ๆ ภายในโรงเรียน และชุมชน เช่น ห้องสมุด วัด ตลาด ร้านค้า สถานีตำรวจ สถานีอนามัย โรงพยาบาล โบราณสถาน สวนสัตว์ เป็นต้น

3. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นธรรมชาติ เช่น ห้วย หนอง คลอง ทะเล สวนสาธารณะ ป่าไม้ ต้นไม้ ใบไม้ อุทยานแห่งชาติ รวมทั้งสัตว์ต่าง ๆ เช่น สัตว์เลี้ยง สัตว์ป่า เป็นต้น

4. แหล่งเรียนรู้ที่เป็นสื่อ นวัตกรรม เทคโนโลยีต่าง ๆ เช่น หนังสือ ตำรา วารสาร นิตยสาร สิ่งพิมพ์ หนังสือพิมพ์ แผ่นปลิว ป้ายโฆษณา รายการวิทยุ รายการโทรทัศน์ เสียงตามสาย และสื่อ บทเรียน โปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่าง ๆ เป็นต้น

4. ปัญหาและข้อจำกัดในการใช้แหล่งเรียนรู้

จากการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ (2545 : 45-46) พบว่าปัจจุบันแหล่งเรียนรู้ที่จะใช้เป็นแหล่งจัดกิจกรรมเพื่อให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ทั้งด้วยตนเองและผ่านการจัดกิจกรรมของผู้สอนยังมีสภาพปัญหาที่ควรปรับปรุงแก้ไขหลายประการ คือ

4.1 สื่อ ไม่ทันสมัย

4.2 แหล่งความรู้ที่ดีมีจำนวนจำกัด ขาดความหลากหลายของรูปแบบของแหล่งการเรียนรู้

4.3ระบบข้อมูล ไม่ทันสมัยต่อการวางแผนหรือตัดสินใจดำเนินการพัฒนาต่อ หรือแก้ปัญหาทันที่

4.4 มีข้อจำกัดด้านคุณภาพและศักยภาพของบุคลากร ในการผลิตและพัฒนาสื่อ เทคโนโลยีทางการศึกษาและการส่งเสริมการเรียนรู้ตลอดชีวิต

ผู้บริหารกับ “ด้านเห็น” และ “ด้านผักชี รศ.ดร.วรภรณ์ สามโกเศศ

ข้อมูลที่ต้องเป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหารข้อมูลที่ต้องเป็นวัตถุดิบสำคัญสำหรับการตัดสินใจของผู้บริหารทุกระดับ อย่างไรก็ตาม ธรรมชาติของมนุษย์เป็นอุปสรรคที่ทำให้ผู้บริหารไม่ได้รับข้อมูลในลักษณะดังกล่าว จนผู้บริหารสมควรต้องค้นคว้าเพื่อให้แน่ใจว่าได้รับข้อมูลที่ต้องการ

สองอุปสรรคสำคัญที่ผู้เขียนได้ประสบและสังเกตเห็นจากการดำเนินงานทั้งในภาครัฐและเอกชน นั่นก็คือสิ่งที่ขอเรียกว่า “ด้านเห็น” และ “ด้านผักชี” อุปสรรคแรกเกิดจากการที่มนุษย์พยายามไม่ให้งานของตนเองต้องยุ่งยากโดยไม่จำเป็น และ/หรือ ไม่ต้องการให้ผู้บังคับบัญชาเห็นข้อบกพร่องของตนเอง หรือเห็นตนเองในลักษณะที่ไม่น่าพึงประสงค์ จึงทำให้เกิด “ทฤษฎีเห็น” หรือ “ด้านเห็น” ขึ้นทฤษฎีนี้มีอยู่ว่า “ลูกน้องมักพยายามทำให้เจ้านายเป็นเสมือนเห็น กล่าวคือให้อยู่ในความมืดเท่าที่เป็นไปได้ และชอบที่จะเอาขี้วัว (bullshit) หรือ BS ป้อนเจ้านายเสมอ”

จี้วหรือ bullshit เป็นคำแสลงอเมริกันที่ไม่สุภาพ หมายถึงสิ่งไร้สาระสิ่งที่ไม่สำคัญ สิ่งที่ไม่เป็นจริง ฯลฯ มักเรียกให้สุภาพหน่อยว่า BSหลายสายพันธุ์เหล่านั้นชอบความมืดและชอบสารอาหารจากมูลวัวที่ถูกย่อยสลายโดยจุลินทรีย์ ดังนั้นจึงเติบโตได้ดีภายใต้เงื่อนไขดังกล่าวลูกน้องมักชอบให้แต่ข่าวดีแก่นาย โดยเฉพาะอย่างยิ่งนายประเภทที่ชอบฟังแต่ข่าวดีเจ้านายมักจะไม่ได้ยินสิ่งซึ่งทำให้ตัวลูกน้องเองดูไม่ดี

ดังนั้นการทำให้เจ้านายอยู่ในความมืดและป้อน BS ให้จึงเป็นกลยุทธ์ที่ลูกน้องจำนวนมากชอบกระทำเฉพาะลูกน้องที่มีความมั่นใจในตนเอง มีหลักการ และเห็นประโยชน์ขององค์กรเท่านั้นที่จะเป็นกลุ่มที่มีทางโน้มน้าวซึ่งจะไม่มีพฤติกรรมเช่นนี้ยิ่งนายขาดปัญญา ชอบคนสอพลอ ชอบคำหวานเท่าใดก็จะยิ่งมีโอกาสเป็น“เห็ด” มากเท่านั้น “ด่านเห็ด” จึงเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการได้รับข้อมูลที่รอบคอบ

เจ้านายที่“รู้ทัน” และมีปัญญาจะไม่ยอมกลายเป็น“เห็ด” โดยพยายามค้นหาหนทางรับรู้ข้อมูลที่ลูกน้องไม่ได้เสนอหรือพยายามปกปิดเพื่อให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องเพื่อนำไปสู่การตัดสินใจที่เหมาะสม“ด่านเห็ด” นี้เป็นปรากฏการณ์ที่ผู้บริหารในทุกระดับต้องพยายามฝ่าฟันผ่านไปให้ได้ด้วยการ ไม่ยอมทำตัวเป็น“เห็ด” สิ่งที่ต้องระวังคือ BS เพราะมันมีอยู่แล้วโดยธรรมชาติในทุกองค์กร ถ้าหากไม่ระมัดระวังการเป็น“เห็ด” แล้ว เจ้านายจะท่วมตัวด้วย BS

นอกจาก“ด่านเห็ด” แล้วยังมี“ด่านผักชี” เป็นอุปสรรคในการบริหารอีกด่านหนึ่ง“ผักชีโรยหน้า” เป็นสำนวนไทยที่ลึกซึ้งและสอดคล้องกับการดำเนินชีวิตเนื่องจากคนไทยมักโรยหน้าอาหารด้วยผักชีเพื่อกลิ่นและความสวยงาม เช่น ข้าวต้มอาหารประเภทผัด ขนมบางอย่าง หรือแม้แต่อาหารทอด“ผักชี” จึงเป็นตัวแทนของความฉาบฉวย ความไม่ลึกซึ้ง ความไม่จริงเพราะเป็นเพียงการ โรยหน้าให้เข้าใจผิด

ผู้บริหารที่ไม่ระวัง“ผักชี” จะได้ข้อมูลที่ผิดพลาด เพราะหลงปลาทปลาปล้ำกับสิ่งที่ไม่เป็นความจริง มองไม่ทะลุความฉาบฉวย จนนำไปสู่การตัดสินใจที่ผิดพลาดหากผู้บริหารต้องการข้อมูลที่รอบคอบและแท้จริงจึงจำเป็นต้องระวัง“ผักชี” เป็นอย่างยิ่ง ต้องหัก“ด่านผักชี” ไปให้ได้จึงจะไม่หลงทาง

ศาสตราจารย์พิเศษ ดร.สมหวัง พิธิยานุวัฒน์ ประธานคณะกรรมการบริหารสถาบันทดสอบทางการศึกษาแห่งชาติ (สทศ.) เป็นผู้บัญญัติคำว่า“ด่านผักชี” ได้อย่างโดนใจผู้เขียน อาจารย์บอกว่าผักชีไทยมีกลิ่นแรงกว่าผักชีฝรั่ง (ผักชีชนิดนี้บางที่เรียกว่าผักชีลาว ลักษณะคล้ายขอดชะอม) ผมก็ขอแถมว่าผักชีไทยนั้นมีความคงทนอยู่ได้นานกว่าผักชีฝรั่งอีกด้วยเมื่อพิจารณาถึงการดำรงอยู่ของ“ด่านเห็ด” และ“ด่านผักชี” แล้ว ก็ก็จะเห็นว่าผู้บริหารในทุก

ระดับจะนั่งอยู่เฉยๆ รอรับข้อมูลไม่ได้ ต้องค้นหาข้อมูลที่ถูกมองไม่ได้รายงานและต้อง
 กระทำไปด้วยความ “หูหนวก” (ไม่เคยมีใครให้ข้อมูลที่ทำให้ตัวเองดูไม่ดีดังนั้น ความจริงมักจะ
 อยู่กกลางๆของข้อมูลเหล่านั้น)ลองจินตนาการว่าถ้าผู้บริหารชอบบริโกล “ผักชี” ที่งอกงามอยู่
 บนดินที่มาจาก BS แล้ว อะไรจะเกิดขึ้นกับองค์กรนั้น รศ.ดร.วรากรณ์ สามโกเศศ สิ่งละอัน
 พันละน้อย ปี 2555

สรุป ผู้วิจัยเข้าใจว่าผู้บริหารจะต้องมีความรอบรู้มีข้อมูลที่ถูกต้องกล้าตัดสินใจใน
 การลงมือทำด้วยตนเองถึงแม้งานนั้นจะเป็นงานที่ใครมองว่ายากมากไม่ว่าจะเป็นเห็ดที่เป็นเชื้อ
 ราสามารถนำมาเปรียบเทียบกับชิ้นงานที่สำคัญทุกสิ่งที่อยู่ในกลุ่มงานเดียวกันย่อมสำคัญเสมอ
 กรณีศึกษา แหล่งเรียนรู้ชุมชนบ้านหลังเรียนปู่ทวดครูสิงห์แม่สง่า ฤทธิเดช จังหวัด
 มหาสารคาม

ประสพสุข ฤทธิเดช

แนวคิด

แหล่งเรียนรู้ชุมชนบ้านหลังเรียนปู่ทวดครูสิงห์ แม่สง่า ฤทธิเดช ก่อตั้งขึ้นเพื่อ
 สืบสานอุดมการณ์ต่อจากวิถีคิดที่ต้องการสร้างโรงเรียนเพื่อให้นักศึกษาแก่นุตรหลานใน
 ชุมชนตนเอง จึงเปิดแหล่งเรียนรู้ชุมชนนี้ด้วยอุดมการณ์แนวความคิด เพื่อนำพลังสติปัญญาคืน
 ผู้ชุมชน จัดความรู้ชุมชน โดยประยุกต์ใช้ให้เหมาะกับบริบทเป็นการเรียนรู้ตลอดชีวิตแบบทุก
 คนมีบทบาทมีหน้าที่ เกิดกระบวนการพัฒนาคน โดยไม่รู้ตัว พัฒนาความเป็นครู ครูพ่อ ครูแม่
 ครูภูมิปัญญา

ในบ้านหลังเรียนแห่งนี้เด็กจะทำกิจกรรมตามความสนใจและความถนัดทั้ง
 กิจกรรมเสริมทักษะความรู้ด้านคณิตศาสตร์ ภาษาไทย ภาษาอังกฤษ โดยมีครูจิตอาสาช่วยเติม
 เต็มความรู้และจัดกิจกรรมตามอัธยาศัย เช่น การเล่นเกมปริศนาคำเมือง หรือการอ่านหนังสือค้นหา
 ข้อมูล ทำการบ้าน เป็นต้น ส่งเสริมให้เกิดการเรียนรู้ตลอดชีวิตให้แก่คนทุกช่วงวัย สนับสนุน
 สื่อความรู้เกี่ยวกับอาชีพ ทักษะชีวิต ได้รับความร่วมมือที่ดีจากชุมชน เกิดเป็นพลังและเกิดการ
 แลกเปลี่ยนเรียนรู้ร่วมกัน ทั้งเด็กและพ่อแม่ มุ่งปลูกจิตสำนึกด้วยกิจกรรมเพื่อสังคมด้วยการ
 ปลูกฝังให้เป็นเด็กดี รู้จักตนเอง มีเป้าหมายชีวิต และไม่คอร์ปชั่นให้ความสำคัญในประเด็น
 ความซื่อสัตย์ สุจริต ไม่คอร์ปชั่น แต่ไม่ได้ให้ความสำคัญ ประเด็น ความเก่ง

สภาพการจัดการ

แหล่งเรียนรู้ชุมชนแห่งนี้ตั้งอยู่บ้านกุดแคนหมู่ 6 ตำบลหนองโน อำเภอเมือง
 จังหวัดมหาสารคาม ครอบคลุมปู่ทวดครูสิงห์ และแม่สง่า ฤทธิเดช เปิดสอนพิเศษให้กับ

นักเรียนในชุมชน ตำบลหนองโน อำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม โดยเปิดทำการสอนให้กับนักเรียนระดับชั้นประถมศึกษาปีที่ 1 ถึงปีที่ 6 มีนักเรียนทั้งสิ้น 80 คน จาก 12 หมู่บ้าน เปิดเรียนวันเสาร์ และวันอาทิตย์ตั้งแต่เวลา 09.30 -12.30 น. โดยห้องเรียนใช้บริเวณห้องโถงข้างบ้าน และสวนหลังบ้านใช้เป็นแหล่งเรียนรู้ธรรมชาติ สำหรับค่าใช้จ่ายได้รับ ได้รับการสนับสนุนจากชุมชนและบุคคลทั่วไปซึ่งได้นำไปใช้ในกิจกรรมสาธารณ ประโยชน์ต่อไป

ความสำเร็จ

ประสพสุข ฤทธิเดช อาจารย์ประจำมหาวิทยาลัยราชภัฏมหาสารคาม ผู้สืบสานเจตนารมณ์ปู่ทวดได้ชี้ให้เห็นว่าการดำเนินการ ในแหล่งเรียนรู้ชุมชนแห่งนี้ทำให้ได้ผลลัพธ์ คือเด็กมีความรักสามัคคีกันมากขึ้นที่สำคัญยังลดภาวะเสี่ยงในเรื่องของเด็กติดสื่อ ติดเกม เพราะใช้เวลาไปกับกิจกรรมสร้างสรรค์ตรงนี้ร่วมกันจึงเหมือนกับเป็นพื้นที่ปลอดภัยของชุมชน เป็นสวนสนุกของชุมชนที่จะได้ทั้งความรู้ ความบันเทิง เสริมสติปัญญา เสริมสุขภาพะทั้งทางด้านสังคมและจิตใจ

สรุป ผู้วิจัยเห็นว่าแหล่งเรียนรู้ชุมชนแห่งนี้ที่เป็นสถานที่ศึกษาดูงานจากภาคส่วนต่างๆโดยมีหลายพื้นที่ให้ความสนใจมาศึกษาดูงานที่บ้านหลังนี้แหล่งเรียนรู้ ปู่ทวด ครูสิงห์ ซึ่งเดินตามรอยพ่อหลวงแบบเศรษฐกิจพอเพียงนี้จะนำพาเด็กและเยาวชนประชาชนในชุมชนท้องถิ่นพัฒนาก้าวหน้าและยั่งยืนต่อไป

หลักการแนวคิดการพัฒนาศักยภาพการเรียนรู้เพื่อประกอบสัมมาชีพ

อาชีวะมี 2 ลักษณะ อย่างแรกคือ “ทำเพื่อให้มีปัจจัยเพื่อการดำรงชีพของตนเอง” เรียกสั้นๆ ว่า “ทำกินเองใช้เอง” อย่างที่ 2 คือ “ทำเพื่อเอาเงินจากคนอื่น” เรียกว่า “ทำขายคนอื่น” ตัวอย่างการทำอาชีพแบบ “ทำกินเองใช้เอง” คือ เลี้ยงไก่ไว้กิน ไข่เอง ปลูกผักกินเอง ปลูกฝ้ายทอผ้าเอง ฯลฯ สังคมสมัยก่อนมักจะเป็นเช่นนี้ จนกระทั่งมีระบบที่ใช้เงิน (ก่อนหน้าเงิน คือ “เบี้ย”) เป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยน จึงเกิดอาชีพอย่างที่ 2 ที่คนทำงานเพื่อเอาเงินมาจากคนอื่น อาชีพแบบนี้ต้องผลิตสิ่งที่คนอื่นต้องการ และมันมีกฎตายตัวว่า หากผลิตได้น้อยกว่าต้องการมันจะมีราคาสูง สุริระ ประเสริฐสรรพ (2554 : 7-14) กล่าวถึงหลักการเบื้องต้นการประกอบอาชีพในชุมชน ดังนี้

1.เงินกับอาชีพ

ปฏิเสธไม่ได้ว่าในสมัยนี้เมื่อพูดถึงการทำอาชีพ เราต้องพูดถึงรายได้ที่เป็นเงิน จึงต้องทำความเข้าใจกันก่อนว่าจริง ๆ นั้น “เงินมาจากไหน” คนทั่วไปคิดว่าเงินมาจากคนอื่นที่

เราเอาของหรือแรงงานไปแลกมา หากถามไล่เรียงต่อไปว่าคนที่จ่ายเงินให้เรานั้น เขาได้เงินมาจากไหน เขาก็จะตอบอย่างเดียวกันว่าได้มาจากคนอื่น สุดท้ายแล้วอาจมีบางคนพบต้นตอของเงินว่ามาจาก โรงพิมพ์ธนบัตรรัฐบาล ถ้ารัฐบาลพิมพ์ธนบัตรได้เอง ทำไมไม่แก้ปัญหาความยากจนโดยพิมพ์ธนบัตรออกมาแจกแก่จน หากพิมพ์ไม่อื่น เงินจะเป็นของหาง่าย คนทั้งหลายไม่จำเป็นต้องดิ้นรนทำงานหาเงินจากคนอื่น เมื่อเป็นเช่นนี้เงินที่ทุกคนมีจะลดค่าลง หากถึงจุดที่ไม่มีใครต้องการมันจะเป็นกระดาษเปื้อนหมึกที่ไร้ค่าทันที เมื่อใช้ซื้ออะไรไม่ได้ การขาดแคลนและความยากจนก็ยังคงอยู่ เราได้เงินมาจากการแปรรูปทรัพยากรให้ผู้อื่น ชวนาบทแปรรูปทรัพยากรที่ดิน น้ำ ปุ๋ย แรงงานให้เป็นข้าวเพื่อได้เงินมาจากโรงสี และเรื่อย ๆ ไป

สรุปได้ว่า เงินมาจากทรัพยากร คนที่อยากได้เงินจึงต้องแปรรูปทรัพยากรให้เป็นของที่คนอื่นต้องการเราเรียกการทำเช่นนี้ว่า “ทำอาชีพ”

2. อาชีพมีลักษณะอย่างไร

อาชีพมี 2 ลักษณะ คือ

2.1 อาชีพที่ทำเพื่อให้มีปัจจัยเพื่อการดำรงชีพของตนเอง หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ทำกินเองใช้เอง” ตัวอย่างการทำอาชีพ คือ เลี้ยงไก่ไว้กินไข่เอง ปลูกผักกินเอง ปลูกฝ้ายทอผ้าเอง ฯลฯ สังคมสมัยก่อนมักจะเป็นเช่นนี้ จนกระทั่งมีระบบที่ใช้เงินเป็นเครื่องมือแลกเปลี่ยน

2.2 อาชีพที่ทำเพื่อเอาเงินจากคนอื่น หรือเรียกสั้น ๆ ว่า “ทำขายคนอื่น” อาชีพแบบนี้ต้องผลิตสิ่งที่คนอื่นต้องการ และมีกฎตายตัวว่า หากผลิตได้น้อยกว่าความต้องการ มันจะมีราคาสูง หากผลิตมากเกินไป จะมีราคาต่ำ การทำอาชีพผลิตเพื่อขายคนอื่นจึงมีโอกาสล้มเหลว เพราะ รายได้ขึ้นอยู่กับราคา

3. การอยู่คู่กันของอาชีพ 2 ลักษณะ

การ “ทำกินเองใช้เอง” เราจะไม่มีจ่าย และจะทำให้คนอื่นไม่มีรายได้(จากเรา) หมายความว่า คนอื่นจะขาดโอกาสทำอาชีพประเภท “ทำขายคนอื่น” (ขายเรา) ถ้าทุกคนทำอาชีพประเภทกินเองใช้เองกันหมด อาชีพทำขายคนอื่นจะไม่มีในโลกนี้ เพราะ ไม่มีผู้ซื้อ เช่นเดียวกับเงินไม่มีค่า เหมือนย้อนโลกไปสมัยก่อนประวัติศาสตร์ซึ่งเป็นไปไม่ได้ ในความเป็นจริงเราไม่สามารถผลิตทุกอย่างเองได้ เช่น เราทำนาฟีกาซื้อมือเองไม่ได้ เราไม่มีโรงไฟฟ้าหลังบ้าน ไม่มีโรงงานผลิตรถยนต์ใช้เอง คนเรามีทรัพยากรจำกัดและไม่เท่ากัน คือ มีทุน มีความรู้ มีทักษะ มีวัตถุดิบ มีเทคโนโลยี มีเวลา ฯลฯ ไม่เท่ากัน เราจึงต้องทำอาชีพที่เราทำแล้วดีกว่า ตัวอย่างเช่น หากจะทำอาชีพเพื่อกินเองใช้เอง ต้องหมายความว่าทำแล้วดีกว่าซื้อเขาคำว่า ดีกว่า แสดงถึงการเปรียบเทียบ ซึ่งมีหลายเรื่องให้เทียบ เช่น ปลูกผักกินเองดีกว่าซื้อเขา

เพราะถูกกว่า หรือปลอดภัยกว่าก็ได้ หากเลือกอาชีพประเภท “ทำขายคนอื่น” เช่น เราเอาเวลาของเราไปรับจ้าง (ขายแรงงาน) ก็มีเงินพอมือซื้อผักก็ได้ เมื่อทรัพยากรเวลาของเราหมดไปกับการทำงานรับจ้างแล้ว เราไม่มีเวลาเหลือมาใช้ประโยชน์จากทรัพยากรที่ดิน เราก็อาจให้คนอื่นเช่าที่ดินปลูกผักก็ได้ เป็นการใช้ทรัพยากร (เวลาและที่ดิน) ที่ดีกว่า การทำกินเองใช้เอง

4. ทรัพยากร “แรงงาน-เวลา”

หน่วยงานทรัพยากรที่สำคัญอีกหน่วยหนึ่งคือ แรงงาน-เวลา แรงงานเกิดจากมี คน เวลาเกิดจากมี เวลา ดังนั้น เราจะเห็นหน่วยนี้ในชื่อ “คน-เวลา” ทรัพยากร “คน-เวลา” แสดงความผูกพันกันอยู่ของคนและเวลา เพราะถ้ามีคนแต่ไม่มีเวลาหรือมีเวลาแต่ไม่มีคน จะไม่เกิดการทำงานและทรัพยากรนี้มีค่าเป็นศูนย์ คนเป็นทรัพยากรทำงานที่ค่อนข้างจำกัด เพราะมีเงื่อนไขประกอบมา บางงานต้องเลือกเพศ บางงานต้องจำกัดอายุ หรือต้องมีคุณสมบัติเบื้องต้น บางประการ เวลาที่เป็นทรัพยากรที่จำกัด เพราะเราหยุดโลกไม่ให้หมุนไม่ได้ ดังนั้น ข้อมูลทรัพยากรแรงงานและเวลาจึงสำคัญมาสำหรับอาชีพการผลิตบนฐานทรัพยากรเมื่อมีจำกัดจึงต้องรู้จักแบ่งมาใช้อย่างฉลาด

5. การจัดสรรทรัพยากรเพื่อการผลิต

เมื่อเรามีทรัพยากร แรงงาน-เวลา แล้ว เราต้องฉลาดในการตัดสินใจใช้ทรัพยากรนี้ทำงานในสิ่งที่ ดีกว่า หรือ ได้มากที่สุด การรู้ว่าทำอะไรดีที่สุด คือ การรู้เชิงเปรียบเทียบในสิ่งที่ต่างกัน เช่น เปรียบเทียบระหว่างปลูกผักกับทำนา เป็นต้น

สรุปกระบวนการฝึกคิดในเชิงระบบ System Thinking (เข้าใจสายโซ่อาชีพ) ด้วยกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนเอง รศ.ดร.สุธีระ ประเสริฐสรรพ ให้ข้อคิดว่า หากชุมชน เข้าใจ และฝึกคิดเชิงระบบแล้ว จะนำไปสู่การออกแบบกิจกรรมที่ไม่ ดัดหล่อมกิจกรรมแบบจารีตเดิมๆ ได้มากขึ้น จะเห็น โอกาสและทางเลือกใหม่ๆ ในการพัฒนาสัมมาชีพ บนฐานศักยภาพชุมชน และเศรษฐกิจแทรกกลาง ได้อย่างน่าแปลกใจ

การดูแลรักษารถเบื้องต้น

ในระบบสตาร์ทรถยนต์โดยทั่วไป ทั้งเครื่องยนต์เบนซินและดีเซลที่กุญแจสตาร์ท จะต้องบิดกุญแจ 3 จังหวะ คือ AC , ON และ START ผู้ขับซึ่งบางท่านอาจจะบิดกุญแจรวมเดียว 3 จังหวะไปที่ START ถ้ารถท่านเป็นรถใหม่ก็อาจจะไม่มีปัญหาอะไร แต่ถ้ารถท่านผ่านการ ใช้งานมานาน ๆ อาจต้องสตาร์ทหลายครั้งก่อนที่เครื่องยนต์จะติด ซึ่งระหว่างที่ท่านสตาร์ทรถหลาย ๆ ครั้งนั้น ท่านกำลังทำลายระบบสตาร์ทให้อายุการใช้งานสั้นลง วันนี้เรามีคำแนะนำการ

สตาร์ททรดที่ถูกวิธี ท่านจะไม่ต้องมานั่งสตาร์ท แชะ แชะ แชะ ให้เสียฟอร์ม และยังเป็นการยืดอายุระบบสตาร์ทให้ใช้งานได้ คีอิกนานแสนนาน ด้วยวิธีง่าย ๆ ดังนี้

1. ปิดอุปกรณ์ที่ใช้ระบบไฟทั้งหมดในรถ เช่น เครื่องปรับอากาศไฟหน้า และเครื่องเสียงต่าง ๆ เพื่อให้แบตเตอรี่จ่ายไฟเต็มที่
2. เหยียบครัชให้สุด (สำหรับเกียร์ AUTO ให้เข้าเกียร์ที่ตำแหน่ง N หรือ P เพื่อผ่อนแรงมอเตอร์สตาร์ท
3. ปิดกุญแจมาที่ตำแหน่ง ON ค้างไว้ ตรวจสอบไฟเตือนต่าง (รายละเอียดให้ศึกษาจากคู่มือรถ) รอจนไฟเตือนหัวเผารูปขดสปริงเปลี่ยนจาก สีแดงเป็นสีเขียว หากเครื่องยนต์เข็นควรรอคเป็นคันเร่ง 1 ครั้ง
4. ปิดกุญแจสตาร์ทเท่านี้คุณก็ไม่ต้องนั่งเสียฟอร์มสตาร์ททรด แชะ แชะ แชะแล้ว ขอให้ทำงานเป็นนิสัยไม่ว่ารถเก่าหรือรถใหม่ หากทำตามวิธีนี้แล้วไม่ได้ผลให้ ท่านนำรถเข้าตรวจเช็คที่ศูนย์บริการหรือร้านซ่อมระบบไฟโคคาร์ท โคสตาร์ทโดยทั่วไป

www.unseencar.com

1. เรื่องน่ารู้เกี่ยวกับเครื่องยนต์HERDER

เสคเตอร์เป็นอุปกรณ์หนึ่งในระบบระบายไอเสียที่ได้รับความสนใจในการเพิ่มกำลังของเครื่องยนต์ แต่จะยุ่งยาก เพราะแพง หรือได้กำลังเพิ่มขึ้นมากคุ้มค่าแค่ไหน? เครื่องยนต์ 4 จังหวะที่ใช้กันในรถยนต์ทั่วไปมีการทำงานต่อเนื่องดูด -อัด - ระเบิด-คาย ในการหมุนเพลาคือเหวี่ยงรอบต่อ 11 วัฏจักรการทำงาน คือ ดูด-ถูกสูบเลื่อนลง วาล์วไอดีเปิดเพื่อรับไอดีเข้ามา อัด-ถูกสูบเลื่อนขึ้น วาล์วไอดี-ไอเสียปิดสนิท เพื่ออัดเตรียมให้มีการจุดระเบิดในจังหวะต่อไป, ระเบิด-จุดระเบิด ด้วยหัวเทียน (สำหรับเครื่องยนต์เบนซิน) หรือจุดระเบิดด้วยการฉีดละอองน้ำมันเข้าผสมกับอากาศที่ถูกอัดแน่นจน ร้อนจัด (สำหรับเครื่องยนต์ดีเซล) แล้วต่อเนื่องถึงจังหวะสุดท้ายที่เกี่ยวข้องกับ -เสคเตอร์- คือ คาย-ถูกสูบเลื่อนขึ้น วาล์วไอเสียเปิดเพื่อระบายไอเสียออกจากเครื่องยนต์ และเตรียมรับไอดีในจังหวะดูดต่อไป

การปรับแต่งเครื่องยนต์ให้ได้ผลเต็มที่ ต้องเพิ่มการประจุอากาศและน้ำมันในด้านไอดี ควบคู่กับการระบายไอเสีย ออกจากเครื่องยนต์ให้เร็วและหมดจดที่สุด ถ้าเพิ่มเฉพาะไอดี แต่ไอเสียระบายออกไม่ทันหรือไม่หมด กำลังของ เครื่องยนต์ก็เพิ่มขึ้นไม่เต็มที่ แม้เครื่องยนต์ที่ไม่ได้ปรับแต่งด้านการประจุไอดี แต่ถ้าสามารถเพิ่มการระบายไอเสีย ให้ดีขึ้นได้ก็จะมีกำลังเพิ่มขึ้นเล็กน้อยเสมือนเครื่องยนต์เป็นบ้าน ถ้าเพิ่มเฉพาะประสิทธิภาพการนำน้ำสะอาดเข้าบ้าน โดยไม่เพิ่มประสิทธิภาพการนำน้ำเสียออก น้ำเสียอาจค้างอยู่และผสมกับน้ำดี หรือมีแรงต้าน

การดูน้ำดีเข้าบ้าน และ แม้ไม่ได้เพิ่มประสิทธิภาพการนำน้ำดีเข้าบ้าน แต่ถ้ำเร่งให้น้ำเสียออกจากบ้าน ได้เร็วและหมดจดก็ยิ่งดี

2. การดูแลถนนรักษารถยนต์มีขั้นตอนดังต่อไปนี้

ก่อนอื่นขอพูดถึงเรื่อง ความเงาของสีรถ เกิดขึ้นจาก ความสะอาด ความเรียบ และความใสของ แล็กเกอร์(Clear Coated) สิ่งที่จะทำให้เกิดความสะอาด ความเรียบ ความใส ก็ต้องทำในขั้นตอนดังนี้

1. ใช้ดินน้ำมัน Over Spray Clay สำหรับการลบละอองสี ยางไม้ สิ่งสกปรกที่ติดบนผิวสี ซีโกลี หลังจากล้างรถแล้ว เคลือบสี ทำให้สีรถของท่านจะเรียบสะอาด

2. ลบรอยขนแมว บนสีผมโดยใช้น้ำยาและอุปกรณ์ ฟีนฟูสภาพผิวสี จาก

Meguiars USA

วิธีนี้รถของท่านจะกลับมาเหมือนใหม่ โดยสีจะใสเข้มข้นจากการสะท้อนที่ดีของแสงกระทบบนผิวสีที่ ขัดแล้ว ความกังวลของลูกค้ำที่ Clear Coated บางลง จริงๆในการขัดนั้น จะเป็นการลบรอยบน Clear Coated เท่านั้น ซึ่งน้ำยาของ Meguiar's นั้น ไม่มีส่วนผสมของน้ำมันทำลาย ซึ่งคมพิสูจน์ได้ ต่างจากที่ขัดจากอูตี เขาต้องการขัดหน้า ให้ออกลึกลงๆ เพื่อปรับสีให้เรียบดังนั้นน้ำยาที่ใช้จึงมีส่วนผสมของน้ำยาทำลายสูง (Solvent) เมื่อมีการขัดสีทุกครั้ง ข้างโดยทั่วไปจะใช้วิธีเดียวกันกับในอูตีและใช้น้ำยาขัดเหมือนกันด้วยซึ่งจะทำให้สีของท่าน บางลงเกินกว่าที่ต้องการลบรอย เพราะฉะนั้นการขัดฟีนฟูสภาพสีผิว โดยกระบวนการของ Meguiar's จึงเหมาะกับ สีรถที่ต้องการดูแลรักษาให้กลับมาเหมือนใหม่อีกครั้ง

3. การดูแลรถยนต์ให้ใหม่อยู่เสมอ

คนส่วนใหญ่มักจะตัดสินใจซื้อรถด้วยเหตุผลของราคา ประโยชน์ใช้สอย และ อัตราการบริโภคน้ำมันของเครื่องยนต์ น้อยคนนักที่จะนึกถึงการบำรุงรักษาเครื่องยนต์หลังจากได้เป็นเจ้าของรถแล้ว ทั้งๆ ที่เป็นสิ่งจำเป็นที่เจ้าของรถควรทราบและคำนึงถึง วันนี้จึงมีข้อควรปฏิบัติสำหรับเจ้าของรถเพื่อยืดอายุการใช้งานพาหนะคู่ใจ และการบำรุงรักษาให้เหมือนใหม่เสมอ ดังนี้

1. ปฏิบัติตามคู่มือการใช้งานเครื่องยนต์ที่ได้มาตอนซื้อรถ ถ้ามีตารางการซ่อมบำรุงก็ใช้เป็นแนวทางในการตรวจเช็ครถ แต่ควรตรวจเช็คในคู่มืออีกที ว่าถึงเวลาเปลี่ยนอะไหล่เมื่อไหร่ อย่าลืมเปลี่ยนสายพานเมื่อรถวิ่งได้ทุก ๆ 60,000 – 90,000 ไมล์ การเปลี่ยนสายพานราคาอาจจะสูงสักหน่อย แต่ก็ถูกกว่าค่าเสียหายที่เกิดขึ้นหากสายพานขาด

2. สำหรับการซ่อมบำรุงรถ เพราะในแต่ละปีคุณควรจะมิงบในการบำรุงรักษา รถ 5,000 – 20,000 บาท แล้วแต่อายุการใช้งาน ถ้ามีการสะสมบเอาไว้ล่วงหน้าเมื่อมีเหตุฉุกเฉินเกิดขึ้นกับรถก็จะไม่กระทบกับการเงินของคุณ

3. หาข้อมูลเกี่ยวกับรถยนต์รุ่นที่คุณใช้ รถทุกรุ่นมักจะมีเว็บไซต์ของตัวเอง บอกข้อมูล และปัญหาที่มักจะเกิดขึ้นเวลาใช้ คุณจะ ได้มีความพร้อมที่รับมือกับปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับรถของคุณ

4. เวลาขับที่คอยสังเกตว่ามีเสียง หรือกลิ่นที่ผิด ไปจากปกติเกิดขึ้นหรือไม่ ถ้ามี ควรปรึกษาช่างเพื่อหาสาเหตุ คุณผู้ใช้รถเป็นประจำเป็นผู้ที่รู้ดีที่สุดเมื่อรถเกิดอาการผิดปกติ

5. เมื่อเกิดความเสียหายกับรถให้ซ่อมทันที แม้ว่าจะเป็นความเสียหายเล็กน้อย อาทิ เบาะที่นั่งขาด หรือสายไฟหลุด เพื่อไม่ให้เกิดความเสียหายเพิ่มขึ้น หรือสร้างความรำคาญให้กับตนเอง

6. ใช้อะไหล่ที่มีคุณภาพ หากมีงบประมาณจำกัดไม่สามารถซื้ออะไหล่แท้ควรปรึกษาช่างเพื่อหาทางเลือก การซื้ออะไหล่แท้มือสองก็เป็นอีกทางที่จะได้ของคุณภาพในราคา ย่อมเยา

7. ทำความสะอาดรถอย่างสม่ำเสมอ สีรถนอกจากจะช่วยให้รถดูดี ยังเป็นการ ปกป้องวัสดุข้างในด้วย ควรล้างรถเป็นประจำ ถ้าน้ำเริ่มไม่เกาะเป็นหยดๆ บนสีรถ ให้ล้างเร็ว เลือบสี

8. ควรขับรถอย่างนิ่มนวล แม้ว่าการขับรถด้วยความเร็วสูงบ้างในบางครั้งจะ ช่วยให้เครื่องยนต์มีความคล่องตัว แต่ไม่ควรเหยียบคันเร่งจนมิด หรือขับรถโดยใช้ความเร็วสูง ตลอดเพราะไม่เป็นผลดีต่อเครื่องยนต์

4. NIDAITM CONTEST2 การบำรุงรักษารถยนต์ในส่วนต่าง ๆ

นำมาจากหนังสือ เทคนิคแต่งรถ รู้เรื่องรถ

เป็นสิ่งที่เราจะต้องปฏิบัติอยู่เสมอเป็นประจำ เพราะรถถ้าจะเปรียบไปแล้วก็ เหมือนกับคนรักหรือແນ เพราะถ้าอยากให้อยู่กับเรานาน ๆ ก็ต้องรักดูแลเอาใจใส่ให้มาก ซึ่ง ภายในรถก็จะมีอุปกรณ์ชิ้นส่วนต่าง ๆ อยู่มากมาย ทั้งภายในห้องโดยสาร ห้องเครื่องยนต์ แต่จุด ที่เราจะต้องดูแลรักษาและบำรุงให้คงสภาพเดิมมากที่สุดก็มีด้วยกันดังนี้

1. เครื่องยนต์
2. ระบบหล่อลื่น
3. ระบบไฟ

4. ระบบหล่อเย็น
5. ระบบเบรก
6. ล้อและยาง

นอกจากจุดที่สำคัญเหล่านี้แล้ว อุปกรณ์ที่ประกอบอยู่ในชุดเดียวกันที่ต้องตรวจสอบเช็คก็จะกล่าวเป็นส่วน ๆ ไป โดยเราจะเริ่มจากการดูแลเครื่องยนต์กันก่อน

5. การดูแลรักษาเครื่องยนต์

ก่อนที่จะพูดกันถึงในรายละเอียดอื่น ๆ เราจะต้องมาทำความรู้จักกับเครื่องยนต์ของเราเสียก่อน เครื่องยนต์ที่ใช้กันอยู่ในปัจจุบันหากแบ่งตามชนิดของการใช้น้ำมันเชื้อเพลิงแล้ว สามารถแบ่งออกได้เป็น 2 ประเภทคือ

5.1 รถยนต์เบนซิน

รถยนต์เบนซินเป็นรถที่มีค่อนข้างมากในบ้านเรา เพราะด้วยความแรงและการออกตัวที่ฉับไวทันอกทันใจทำให้ครองใจใครหลาย ๆ คนจึงทำให้เลือกใช้รถประเภทนี้เป็นจำนวนมาก ซึ่งรถยนต์เบนซินเป็นรถยนต์ที่ต้องอาศัยน้ำมันเชื้อเพลิงเบนซินทั้งธรรมดาและเบนซินซูเปอร์ ในปัจจุบันเราจะเรียกเป็นคำอ้ออกแทน 91,95 และ 97 รถแต่ละรุ่นจะระบุอยู่ในคู่มือรถยนต์ว่าควรเติมน้ำมันค่าอ้ออกแทนเท่าไร มีบางคนอาจจะเข้าใจว่าการเติมน้ำมันค่าอ้ออกแทนที่สูงกว่าที่ระบุในคู่มือจะทำให้รถแรง หรือมีประสิทธิภาพมากขึ้นอันที่จริงแล้วมันไม่มีผลเท่าไร อีกทั้งยังจะทำให้คุณเปลืองสตางค์ในกระเป๋ามากขึ้น ส่วนใหญ่รถที่ใช้เครื่องยนต์เบนซินนั้นจะเป็นรถเก๋งหรือรถบรรทุกเล็ก อาจจะมีรถตู้บ้างเล็กน้อย จะสังเกตได้ง่ายคือ ถ้ารถใช้หัวเทียนจะเป็นรถเบนซิน

ข้อดีของรถยนต์เบนซิน

1. อะไหล่ต่าง ๆ ของเครื่องยนต์มีราคาถูกหาซื้อง่าย
2. การเร่งความเร็วทำได้ทันอกทันใจกว่ารถยนต์ดีเซล
3. การสตาร์ทเครื่องทำได้ง่ายกว่ารถยนต์ดีเซล
4. เครื่องยนต์ใหม่และมีสองมีราคาถูก

ข้อเสียของรถยนต์เบนซิน

1. การสึกหรอของเครื่องยนต์มีมาก อายุการใช้งานน้อย
2. น้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาแพง
3. ทำให้เกิดมลภาวะ (ทำการเผาไหม้ไม่สมบูรณ์)

5.2 รถยนต์ดีเซล

ส่วนใหญ่รถประเภทดีเซลจะเป็นรถที่เน้นในเรื่องของการบรรทุกเพราะจะมีแรงอัดมากกว่า เครื่องยนต์ก็มีความทนทานรับสภาวะหนัก ๆ ได้ไม่มีถอย ซึ่งรถยนต์เครื่องดีเซลจะใช้น้ำมันดีเซล หรือที่เรียกขานกันติดปากทั่วไปว่า ”โซล่า” ส่วนใหญ่รถยนต์ที่เป็นเครื่องดีเซลจะเป็นรถบรรทุก รถกระบะ การทำงานของรถยนต์จะใช้หัวฉีดและใช้แรงอัดเป็นการจุดระเบิด ฉะนั้นจึงไม่มีหัวเทียนซึ่งจะแตกต่างจากรถยนต์เบนซิน

ข้อดีของรถยนต์ดีเซล

1. การเกิดมลภาวะน้อยกว่า (ถ้าเครื่องยนต์เกิดการเผาไหม้หมดจด)
2. การบำรุงรักษาเครื่องยนต์ไม่ยุ่งยาก
3. เครื่องยนต์มีความทนทานมากกว่าเครื่องเบนซิน
4. น้ำมันเชื้อเพลิงมีราคาถูกกว่าน้ำมันเบนซิน
5. การสึกหรอของเครื่องยนต์มีน้อย

ข้อดีของรถยนต์ดีเซล

1. การเร่งกำลังเครื่องยนต์ช้าไม่ทันใจ
2. การบำรุงรักษาเครื่องยนต์ในชิ้นส่วนต่าง ๆ มีราคาแพง
3. เมื่อใช้นานเข้าจะสตาร์ทติดยาก ต้องใช้ใช้ค้ำช่วย
4. ทำให้เกิดมลภาวะเช่นเดียวกัน

แต่โดยทั่ว ๆ ไปการบำรุงรักษารถยนต์ทั้งสองประเภทจะมีหลักคล้าย ๆ กัน แต่จะมีความแตกต่างกันบ้างในบางส่วนเท่านั้น

จุดไหนของเครื่องยนต์ที่ต้องดูแลรักษา จุดหลัก ๆ คงจะเป็นภายในห้องเครื่องยนต์ ซึ่งได้แบ่งเป็นจุดต่างๆ คือ

1. ระบบหล่อลื่น (การดูแลน้ำมันเครื่อง และไส้กรองน้ำมันเครื่อง)
2. แบตเตอรี่ (ระบบไฟฟ้า)
3. หม้อน้ำ (ระบบหล่อเย็น)
4. หม้อกรองและไส้กรองอากาศ
5. จานจ่ายและหัวเทียน (ระบบจุดระเบิด)
6. คอยล์และมอเตอร์สตาร์ท (ระบบสตาร์ท)
7. ฟิวส์และหลอดไฟ
8. ระบบเบรก

9. ระบบคลัตช์และเกียร์

10. ล้อและยาง

11. การบำรุงรักษารถยนต์ตามระยะหรือการใช้งาน

6. เครื่องยนต์ดีเซล

6.1 สายพานรูปตัววี สายพานร่องรูปตัววี

ในเครื่องยนต์ดีเซล อากาศภายในกระบอกสูบจะถูกอัดตัวจนกระทั่งเกิดความร้อนสูงอย่างมาก จากนั้นน้ำมันดีเซลก็จะถูกฉีดให้เป็นฝอยละอองเข้าสู่กระบอกสูบ

สำหรับเครื่องยนต์ เชื้อเพลิงถูกพ่นให้เป็นฝอยละอองและผสมกับอากาศ จากนั้นจะถูกอัดตัว แล้วจึงจุดได้โดยประกายไฟของไฟฟ้า ในเครื่องยนต์ดีเซลนั้น น้ำมันดีเซลถูกจุดระเบิดขึ้น โดยความร้อนที่เกิดจากอากาศที่ถูกอัดตัว ดังนั้นอุณหภูมิของอากาศที่ถูกอัดตัวภายในห้องเผาไหม้ของเครื่องยนต์ดีเซลจะต้องเพิ่มสูงขึ้นถึงประมาณ 500 OC (932OF) หรือสูงกว่านั้น ด้วยเหตุนี้เครื่องยนต์ดีเซลโดยทั่วไป จึงมีอัตราส่วนกำลังอัดสูงกว่า (15 : 1 กับ 22 : 1) เครื่องยนต์เบนซิน (6 : 1 ถึง 12 : 1) ในขณะเดียวกันเครื่องยนต์ดีเซลจึงจำเป็นที่จะต้อง ถูกสร้างให้มีความแข็งแรง เครื่องยนต์ดีเซลนั้นมีข้อดี และข้อด้อย เพื่อเปรียบเทียบกับเครื่องยนต์เบนซิน ดังต่อไปนี้

ข้อดี

1. เครื่องยนต์ดีเซลมีประสิทธิภาพทางความร้อนสูงกว่าซึ่งหมายความว่าเครื่องยนต์ดีเซลจะสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงน้อยและประหยัดกว่าเครื่องยนต์เบนซิน
2. เครื่องยนต์ดีเซลมีความคงทนมากกว่า และไม่จำเป็นต้องมีอุปกรณ์ไฟฟ้าเพื่อใช้เป็นตัวช่วยจุดระเบิด ซึ่งก็หมายความว่าเครื่องยนต์ดีเซลจะมีปัญหาข้อขัดข้องน้อยกว่าเครื่องยนต์เบนซิน
3. แรงบิดของเครื่องยนต์ดีเซลจะยังคงไม่เปลี่ยนแปลงที่ย่านความเร็วต่างๆ นั้นหมายความว่าเครื่องยนต์ดีเซลมีการทำงานที่ยืดหยุ่นและง่ายกว่าการทำงานของเครื่องยนต์เบนซิน (ด้วยเหตุนี้ทำให้เครื่องยนต์ดีเซลมีความเหมาะสมกับขบวนการขนาดใหญ่)

ข้อด้อย

1. กำลังตันสูงสุดในการเผาไหม้ของเครื่องยนต์ดีเซลสูงเกือบเป็น 2 เท่าของเครื่องยนต์เบนซินนั้นหมายความว่าเครื่องยนต์ดีเซลทำให้เกิดเสียงดัง และการสั่นสะเทือนสูงกว่า

2. เพราะเหตุว่ากำลังดันในการเผาไหม้สูงมาก เครื่องยนต์ดีเซลจำเป็นต้องผลิตขึ้นด้วยวัสดุ ต้านแรงกดดันสูง และต้องมีโครงสร้างที่แข็งแรงอย่างมาก นั่นหมายความว่าเครื่องยนต์ดีเซลจะมีน้ำหนักต่อแรงม้าสูงกว่าเครื่องยนต์เบนซิน ทำให้ต้นทุนการผลิตสูงกว่าด้วย

3. เครื่องยนต์ดีเซลต้องการระบบฉีดเชื้อเพลิงที่มีความเที่ยงตรงสูงมาก ซึ่งหมายความว่าจะทำราคาของเครื่องยนต์ดีเซลสูงขึ้น และยังต้องการการบำรุงรักษา ที่พิถีพิถันมากกว่าเครื่องยนต์เบนซิน

4. เครื่องยนต์ดีเซลมีอัตราส่วนกำลังอัดที่สูง จึงต้องการแรงในการหมุนที่สูงมาก ดังนั้นจำเป็นต้องใช้ อุปกรณ์ที่ช่วยในการหมุนขยับ เช่น มอเตอร์สตาร์ทและแบตเตอรี่ ที่มีกำลังและความจุสูงมากขึ้น

6.2 หลักการทำงานพื้นฐาน

จังหวะดูดไอดี

อากาศจะถูกดูดเข้าสู่กระบอกสูบ ในจังหวะดูดไอดี ลูกสูบจะทำให้เกิดสุญญากาศขึ้นในกระบอกสูบ เช่นเดียวกับในเครื่องยนต์เบนซิน ในขณะที่ลูกสูบเคลื่อนที่ลงจากศูนย์ตายบน ลงสู่ศูนย์ตายล่าง สุญญากาศจะทำให้ลิ้นไอดีเปิดออกเพื่อปล่อยให้อากาศเพื่อปล่อยให้อากาศขณะนั้นลิ้นไอดียังปิดอยู่

จังหวะอัด

ลูกสูบเคลื่อนขึ้นจากศูนย์ตายล่างขึ้นสู่ศูนย์ตายบนในจังหวะอัดซึ่งในจังหวะนี้ ลิ้นทั้งสองจะปิด อากาศที่ไหลเข้าสู่กระบอกสูบในจังหวะดูดไอดีจะถูกอัดจนกระทั่งแรงดันของมัน สูงขึ้นประมาณ 30 กก./ชม.2 (427 ปอนด์/นิ้ว) และอุณหภูมิจะสูงขึ้นด้วย ประมาณ 500 ถึง 800OC (932 ถึง 1427OF)

จังหวะระเบิด

อากาศในกระบอกสูบจะถูกขັบดันให้เข้าสู่ห้องเผาไหม้ ช่วย ซึ่งอยู่เหนือห้องเผาไหม้ของแต่ละสูบ ช่วงปลายของจังหวะระเบิด หัวฉีดจะฉีดเชื้อเพลิงออกเป็นฝอยละอองเข้าสู่ห้องเผาไหม้ช่วยทำให้ส่วนผสมของอากาศและเชื้อเพลิงถูกไหม้ เนื่องจากความร้อนที่เกิดขึ้นจากความกดดันสูง ในขณะนั้นทั้ง อุณหภูมิและความดันจะเพิ่มสูงขึ้นอย่างรวดเร็วและเชื้อเพลิงส่วน ที่ยังหลงเหลือภายในห้องเผาไหม้ช่วยก็จะถูกขັบดันให้กลับ เข้าสู่ห้องเผาไหม้หลักที่อยู่เหนือลูกสูบ ซึ่งจะทำให้เชื้อเพลิง ถูกทำให้แตกตัวเป็นอนุที่เล็กลง ทำให้คลุกเคล้ากับอากาศ ภายในห้องเผาไหม้หลัก และถูก ไหม้อย่างรวดเร็ว พลังงาน จากการถูกไหม้อย่าง

รวดเร็วนี้อาจขยายตัวเป็นแก๊ส ซึ่งจะ ไป กดดัน ให้ลูกสูบเคลื่อนตัวลง กำลังที่กดดันให้ลูกสูบเคลื่อนลง จะถูกเปลี่ยนด้วยก้านสูบ และทำให้เพลาช้อเหวียงหมุนเพื่อถ่ายทอกำลังงานไปสู่ยานยนต์ต่อไป

จังหวะคายไอเสีย

ขณะที่ลูกสูบถูกกดดันลงสู่ศูนย์ตายล่างสิ้น ไอเสีย จะเปิด และแก๊สไอเสียจะถูกขับออกทางลิ้นไอเสีย นั้น ในจังหวะที่ลูกสูบเคลื่อนขึ้นอีกครั้ง แก๊สไอเสียจะถูกขับดันออกจากห้องเผาไหม้จนหมดสิ้น เมื่อลูกสูบเคลื่อนขึ้นจนถึงศูนย์ ตานบนจากนั้นจังหวะดูดไอดีจะเริ่มต้นอีกครั้งหนึ่ง เมื่อเครื่องยนต์ทำงานครบทั้ง 4 จังหวะแล้ว (คือจังหวะดูดไอดีจังหวะอัดจังหวะระเบิด และจังหวะคายไอเสีย) เพลาช้อเหวียง จะหมุนสองรอบ เพื่อผลิตกำลังงาน ซึ่งการทำงานดังกล่าวมานั้นเรียกว่า กลวัตรดีเซล

6.3 ประเภทของเครื่องยนต์ดีเซล

ห้องเผาไหม้เป็นส่วนประกอบที่สำคัญเพียงสิ่งเดียว ที่จะเป็นตัวกำหนดสมรรถนะของเครื่องยนต์ ดีเซลเผาไหม้ได้ถูกพัฒนาารูปทรงขึ้นมาหลายรูปแบบ เพื่อให้ได้มาซึ่งสมรรถนะของเครื่องยนต์ดีเซล โดยให้แน่ใจว่าเชื้อเพลิงที่ถูกฉีดเข้าไปเป็นฝอยละอองกลายเป็นไอและผสมเข้ากับอากาศได้อย่างทั่วถึง วิธีการที่ใช้รวมทั้งการใช้ไอดีภายในฝาสูบรูปแบบพิเศษ โดยเฉพาะเพื่อให้เกิดการหมุนวน ของอากาศภายในกระบอกสูบหรือการเพิ่มห้องเผาไหม้ ซึ่งจะ ใช้ประโยชน์จากการขยายตัวของก๊าซที่จุดเริ่มต้นของขั้นตอน การจุดระเบิด เพื่อช่วยในการปรับปรุงประสิทธิภาพของการเผาไหม้ ห้องเผาไหม้แบบต่างๆ ที่มีใช้กับรถในปัจจุบันดังนี้คือ

6.4 แบบฉีดเชื้อเพลิงโดยตรง

หัวฉีดจะฉีดเชื้อเพลิงเข้าสู่ห้องเผาไหม้หลักระหว่างฝาสูบและลูกสูบโดยตรง ห้องเผาไหม้จะอยู่ ส่วนบนสุดของลูกสูบ ซึ่งจะมีรูปแบบใดรูปแบบหนึ่งในหลายๆรูปแบบที่ถูกรออกแบบมาเป็นพิเศษ เพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการเผาไหม้

ข้อดี

1. ห้องเผาไหม้โดยตรงมีพื้นที่น้อยกว่าทำให้สูญเสียความร้อน ไปในที่สุด ดังนั้นอุณหภูมิของอากาศที่ถูกอัดจึงเพิ่มขึ้น และทำให้การจุดระเบิดดีขึ้น ฉะนั้นจึงไม่เพิ่มขึ้น และทำให้การจุดระเบิดดีขึ้น ฉะนั้นจึงไม่จำเป็นต้องมีระบบเผาหัวสำหรับการสตาร์ท เครื่องยนต์ที่อุณหภูมิปกติ ประสิทธิภาพทางความร้อนที่สูงกว่าเป็นผลให้มีการผลิตกำลัง ได้สูง ในขณะที่มีการประหยัดน้ำมันเชื้อเพลิง ได้ดีขึ้นเช่นเดียวกัน

2. ฝาสูบมีโครงสร้างเป็นแบบง่าย ๆ ฉะนั้นจึงมีปัญหากจากการบิดเบี้ยวจากความร้อนน้อย

3. เนื่องจากมีการสูญเสียทางความร้อนน้อย จึงทำให้สามารถลดอัตราส่วนกำลังอัดลงได้

ข้อดี

1. บีบฉีดเชื้อเพลิงจะต้องทนทานต่อการทำงานสูง ตามความต้องการแรงดันในการฉีดน้ำมันเชื้อเพลิงที่สูงกว่าเพื่อให้ได้ฟอยละของของน้ำมันเชื้อเพลิง จากการฉีดผ่านหัวฉีดแบบหลายรู

2. ความเร็วรอบสูงสุดของเครื่องยนต์ ที่สามารถกระทำได้น้อยกว่า เนื่องจากการคลุกเคล้าของอากาศได้ไม่ดีเท่ากับแบบห้องเผาไหม้ช่วย

3. แรงดันการลุกไหม้ที่สูงกว่าทำให้เกิดเสียงดังมากกว่า และเพิ่มอัตราเสี่ยงต่อการเกิดดีเซลน็อก

4. เครื่องยนต์แบบนี้มีความไวต่อคุณภาพของเชื้อเพลิงมาก ดังนั้นจึงจำเป็นต้องใช้เชื้อเพลิงที่มีคุณภาพสูง

6.5 ห้องเผาไหม้แบบล่องหน้า

ดังภาพประกอบด้านล่าง เชื้อเพลิงถูกฉีดให้เป็นฟอยละของ เข้าสู่ห้องเผาไหม้ ล่องหน้าด้วยหัวฉีดการเผาไหม้บางส่วนจะเกิดขึ้น จากนั้นเชื้อเพลิงที่ยังไม่ได้ลุกไหม้หลงเหลืออยู่จะถูกขับดันผ่านท่อเล็กๆ ที่อยู่ระหว่างห้องเผาไหม้ล่องหน้า และห้องเผาไหม้หลัก เข้าสู่ห้องเผาไหม้หลักซึ่งเชื้อเพลิงเหล่านี้จะถูก แรงดันอากาศ ทำให้แตกตัวเป็นอนุเล็ก ๆ ทำให้ลุกไหม้หมดจดต่อไป

ข้อดี

1. ใช้เชื้อเพลิงได้มากแบบกว่า ซึ่งสามารถใช้เชื้อเพลิงที่มีคุณภาพต่ำได้ โดยที่เกดควันจากการลุกไหม้น้อย

2. สะดวกและง่ายต่อการบำรุงรักษา เพราะว่าแรงดันที่ใช้ในการฉีดเชื้อเพลิงต่ำ และเครื่องยนต์เมื่อเปรียบเทียบกับแล้วจะ ไม่มีผลต่อการเปลี่ยนจังหวะการฉีดเชื้อเพลิง

3. เนื่องจากว่าใช้หัวฉีดแบบเข็ม จึงทำให้ลดอาการน็อกของเครื่องยนต์ และทำให้เครื่องยนต์ทำงานเงียบ

ข้อด้อย

1. ค่าใช้จ่ายในการผลิตสูงกว่า เนื่องจากการออกแบบ และกระบอกสูบ
ซับซ้อน
2. ต้องใช้มอเตอร์สตาร์ทที่มีขนาดใหญ่ การติดตั้งยากจำเป็นต้องใช้หัวเผา
3. สิ้นเปลืองเชื้อเพลิงมาก

6.6 แบบห้องเผาไหม้หมุนวน

ดังภาพประกอบด้านล่าง ห้องเผาไหม้หมุนวนมีรูปร่างเป็นแบบทรงกลม อากาศที่ถูกดูดซับอัดจะไหลเข้าไปสู่ห้องเผาไหม้หมุนวน และจะทำให้เกิดการหมุนภายในนั้น ที่ซึ่งเชื้อเพลิงจะถูกฉีดออกมา ส่วนใหญ่ของเชื้อเพลิงจะถูกไหม้ในห้องเผาไหม้หมุนวน แต่ถึงอย่างไรบางส่วนของเชื้อเพลิงที่ถูกไหม้ ไม่หมด ก็จะเข้าสู่ห้องเผาไหม้หลัก โดยผ่านท่อส่ง เพื่อการเผาไหม้ที่หมดจดต่อไป

ข้อดี

1. เครื่องยนต์สามารถทำงานได้รอบสูงๆ เนื่องจากการหมุนวน ของการอัดตัวของอากาศที่รุนแรงนั่นเอง
2. มีปัญหาเกี่ยวกับหัวฉีดน้อย เนื่องจากว่าใช้หัวฉีดแบบเข็ม
3. ช่วงระยะความเร็วของเครื่องยนต์กว้างมาก และการทำงานราบเรียบ
ดังนั้นทำให้เครื่องยนต์แบบนี้มีความ เหมาะสมกับรถยนต์นั่ง

ข้อด้อย

1. โครงสร้างของฝาสูบและเสื้อสูบซับซ้อน
2. ประสิทธิภาพทางความร้อน และอัตราการสิ้นเปลืองเชื้อเพลิงด้อยกว่าระบบฉีดเชื้อเพลิงโดยตรง
3. จำเป็นต้องใช้หัวฉีด แต่ถึงอย่างไรก็จะเป็นผลมากนักร สำหรับห้องเผาไหม้หมุนวนขนาดใหญ่ เครื่องยนต์ดีดเครื่องค่อนข้างยาก
4. มักเกิดอาการดีเซลน็อก ในขณะที่รอบเครื่องยนต์ต่ำ

บริบทของพื้นที่ตำบลหนองเม็ก

1. องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองเข็ง จังหวัดมหาสารคาม
ตั้งอยู่หมู่ที่ 13 หมู่บ้าน โนนเกษตร ตำบลหนองเม็ก อำเภอหนองเข็ง จังหวัด
มหาสารคาม รหัสไปรษณีย์ 44170

ชื่อนายกเทศมนตรี / นายก อบต. นายฉัตรเฉลิมวุฒิ ชาติเหล่า

ชื่อปลัด นายเกียงศักดิ์ ทองภูธร โทรศัพท์ 043-706065 ต่อ 13.

2. ที่ตั้งและอาณาเขต

พื้นที่การปกครอง 62.17 ตารางกิโลเมตร มีหมู่บ้านจำนวน 20 หมู่บ้าน

อาณาเขตทางทิศเหนือติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลสำโรง, องค์การบริหารส่วนตำบลเขวไร่ อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม

อาณาเขตทางทิศใต้ ติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลบ้านคู อำเภอนาโพธิ์ จังหวัดบุรีรัมย์อาณาเขตทางทิศตะวันออกติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลนาเชือก, องค์การบริหารส่วนตำบลหนองกง อำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคาม

อาณาเขตทางทิศตะวันตกติดต่อกับ องค์การบริหารส่วนตำบลปอพาน อ.นาเชือก จ.มหาสารคาม

3. จำนวน 20 หมู่บ้าน ที่อยู่ในเขตพื้นที่ได้แก่

หมู่ที่ 1 บ้านกุดน้ำใส

หมู่ที่ 2 บ้านหนองมะเขือ

หมู่ที่ 3 บ้านหนองเม็ก

หมู่ที่ 4 บ้านอุโป

หมู่ที่ 5 บ้านหนองแฮ

หมู่ที่ 6 บ้านหมากหม้อ

หมู่ที่ 7 เหล่าอิหมัน

หมู่ที่ 8 หนองม่วง

หมู่ที่ 9 บ้านหนองเตา

หมู่ที่ 10 บ้านชาคน้อย

หมู่ที่ 11 บ้านแฮด

หมู่ที่ 12 บ้านหนองแทน

หมู่ที่ 13 บ้านโนนเกษตร

หมู่ที่ 14 เหล่าเหนือ

หมู่ที่ 15 บ้านหนองเหล็ก

หมู่ที่ 16 บ้านน้ำอ้อม

หมู่ที่ 17 บ้านเม็กใหม่พัฒนา

หมู่ที่ 18 บ้านหนองเตาพัฒนา

หมู่ที่ 19 บ้านห้วยค้อ

หมู่ที่ 20 บ้านหนองเลิง

4. จำนวนหลังคาเรือนในเขตรับผิดชอบ

พื้นที่รับผิดชอบ ประมาณ 1,230 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 6,678 คน เพศชาย 3,335 คน เพศหญิง 3,343 คน

5. อาชีพ

อาชีพเกษตรกร จำนวน 1,095 ครัวเรือน อาชีพค้าขาย จำนวน 57 ครัวเรือน อาชีพรับจ้าง จำนวน 55 ครัวเรือน อาชีพรับราชการ จำนวน 23 ครัวเรือน

6. ทรัพยากรธรรมชาติในพื้นที่

ลำห้วยยาว 12 กม. อ่างเก็บน้ำห้วยค้อขนาด 1,500 ไร่ บ่อน้ำขนาด 3- 12 ไร่ 16 บ่อ ในปัจจุบันตำบลหนองเม็กมีพื้นที่เป็นป่าเสื่อมโทรม และถูกเกษตรกรบุกรุกทำลาย จนทางราชการ โดยสำนักงานปฏิรูปที่ดินเพื่อเกษตรกรรม (สปก.) ได้ออกเอกสารสิทธิ์ สปก. 4 -01 ให้ราษฎรเข้าทำกิน พื้นที่ที่อยู่ในเขตปฏิรูปที่ดินประมาณ 8,619 ไร่ 1 แห่ง พื้นที่ป่าไม้ธรรมชาติ ประมาณ 50 – 1,500 ไร่ 4 แห่ง

7. สักยภาพของชุมชนและพื้นที่

การรวมกลุ่มของประชาชน จำนวนกลุ่มทุกประเภท แยกเป็น กลุ่มอาชีพ 12 กลุ่ม กลุ่มออมทรัพย์ 20 กลุ่ม กองทุนหมู่บ้าน 20 กองทุนจุดเด่นของพื้นที่ สภาภูมิประเทศการปลูกพืช เลี้ยงสัตว์ ประชาชนร้อยละ 95 มีอาชีพทำการเกษตร โดยเฉพาะการทำนาข้าว เป็นอาชีพหลัก ตลอดจนไปก็ปลูกพืชไร่ จำพวกอ้อย มันสำปะหลัง เป็นต้น

ประชาชนมีความรัก ความสามัคคี ในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม หรือประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการจักสาน การทอ การประดิษฐ์หรืออื่น ๆ ซึ่งทำด้วยมือ ยังคงมีอยู่อย่างสมบูรณ์ ประชาชนมีส่วนร่วม ในกิจกรรมที่เป็นสาธารณะประโยชน์ ในขณะที่สังคมและสิ่งแวดล้อมในชุมชนก็เปลี่ยนแปลงไป มีโรงงานอุตสาหกรรมเกิดขึ้น ในชุมชนประชากรวัยแรงงาน เข้าทำงานใน โรงงานเพื่อหาเลี้ยงชีพ เน้นอง องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็ก จึงต้องส่งเสริมการเรียนรู้เพื่อประกอบอาชีพเพิ่มเติมขึ้นในตำบล เพื่อให้ประชาชนมีความเป็นอยู่ที่ดีขึ้นนั่นเอง

กลุ่มอาชีพต่างๆ ที่มีอยู่ในพื้นที่องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็กอำเภอนาเชือก จังหวัดมหาสารคามที่ใช้เครื่องยนต์กลไกเป็นปัจจัยหลัก ในการประกอบสัมมาอาชีพ ได้แก่

1. กลุ่มขนมจีน ใช้รถยนต์บรรทุกในการขนส่งขนมจีนออกสู่กลุ่มร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่ายให้ประชากรในท้องถิ่น
  2. กลุ่มผ้าไหม ใช้รถยนต์บรรทุกในการขนส่งผ้าไหมไปที่กลุ่มร้านค้าชุมชนเพื่อจำหน่าย
  3. กลุ่มเลี้ยงโคเนื้อ ใช้รถยนต์บรรทุกในการขนส่งโคเนื้อ ไปจำหน่ายที่ตลาดโค ใช้เครื่องตัดหญ้าให้โคกินเป็นอาหาร ใช้รถไถนาปรับปรุงดินเพื่อปลูกพืชอาหารสัตว์
  4. กลุ่มร้านค้าชุมชน ใช้รถยนต์บรรทุกในการขนส่งสินค้าภายในชุมชน และเครือข่ายนอกชุมชน
  5. กลุ่มเลี้ยงสุกร ใช้รถยนต์บรรทุกขนส่งอาหารสัตว์ ใช้ขนส่งสุกรสู่ตลาด
  6. กลุ่มเลี้ยงไก่ ใช้รถยนต์บรรทุกในการขนส่งไก่ ขนส่งอาหารสัตว์ไก่
  7. กลุ่มชาวนา ใช้รถไถนาปรับปรุงดิน ใช้รดน้ำนา ใช้รถเกี่ยวข้าว ใช้รถยนต์บรรทุกข้าว
  8. กลุ่มเลี้ยงปลา ใช้รถยนต์ขนส่งอาหารปลา ใช้เครื่องสูบน้ำเข้าบ่อปลา
  9. กลุ่มทำไร่ ใช้รถไถปรับปรุงดิน ใช้รถยนต์บรรทุก ขนส่งสินค้าทางการเกษตรกรรม
  10. กลุ่มปุ๋ยชีวภาพรถยนต์บรรทุกขนส่งปุ๋ยชีวภาพส่งร้านค้าชุมชน
  11. กลุ่มสตรีแม่บ้านใช้รถจักรยานยนต์ รถยนต์ ในการเดินทาง
  12. กลุ่มเยาวชนเครือข่ายพลังมวลชนเข้มแข็งป้องกันยาเสพติด ใช้รถมอเตอร์ไซด์ ขับขี่
- การเชื่อมโยงกันของหน่วยงาน องค์กร กลุ่มอาชีพในพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองเม็ก อำเภอนาเชือก จังหวัด มหาสารคามที่มีการเชื่อมต่อกันแบบลูกโซ่เครื่องยนต์กลไกที่มีอยู่เขตพื้นที่ องค์กรบริหารส่วนตำบลหนองเม็กประกอบด้วย
1. รถยนต์บรรทุก 10 ล้อ
  2. รถยนต์บรรทุกต่ำกว่า 10 ล้อ
  3. รถบรรทุก 4 ล้อ
  4. รถเก๋ง
  5. รถไถนาขนาด 74 แรงม้าขึ้น
  6. รถไถนาขนาดต่ำกว่า 74 แรงม้า
  7. รถไถนาเดินตาม

8. เครื่องสูบน้ำ
9. เครื่องตัดหญ้า
10. เครื่องปั่นไฟ
11. รถเกี่ยวข้าว
12. รถจักรยานยนต์
13. เครื่องยนต์เบนซินทั่วไป

8. ผู้ช่วย

ผู้ช่วยรถยนต์ 1 แห่ง

สรุป องค์การบริหารส่วนตำบลหนองเม็กมีอยู่ 20 หมู่บ้านมีจำนวนหลังคาเรือนในเขตพื้นที่รับผิดชอบ ประมาณ 1,230 หลังคาเรือน จำนวนประชากรทั้งหมด 6,678 คน เพศชาย 3,335 คน เพศหญิง 3,343 คน อาชีพเกษตรกร จำนวน 1,095 ครัวเรือน อาชีพค้าขาย จำนวน 57 ครัวเรือน อาชีพรับจ้าง จำนวน 55 ครัวเรือน อาชีพรับราชการ จำนวน 23 ครัวเรือน ประชาชนมีความรัก ความสามัคคี ในการอนุรักษ์ วัฒนธรรม หรือประเพณีอันดีงามของท้องถิ่นเป็นอย่างดี ภูมิปัญญาท้องถิ่น ในเรื่องการจักสาน การทอ การประดิษฐ์หรืออื่น ๆ

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จากการศึกษาผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ผู้วิจัยได้รวบรวมผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. งานวิจัยในประเทศ

วัชราภรณ์ พิรุณ (2553 : 65- 68) ได้ศึกษากระบวนการจัดการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้ตามอรัยาศัย สวนขยายเข้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม พบว่า

1) สภาพปัจจุบันปัญหาของแหล่งเรียนรู้ตามอรัยาศัย สวนขยายเข้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีสภาพปัจจุบันปัญหาแบ่งออกเป็น 4 กลุ่ม ดังนี้ 1.1) จุดแข็งภายในบริเวณบ้านโนนจาน ที่ตั้งแหล่งเรียนรู้ตามอรัยาศัยสวนขยายเข้า ชาวบ้านในชุมชนได้มีการรวมกลุ่มการนำเอาสมุนไพรมาแปรรูปเพื่อออกจำหน่ายในรูปแบบที่หลากหลาย เช่น กลุ่มแปรรูปสมุนไพร การนำสมุนไพรทำเป็นลูกประคบ การนำสมุนไพรตากแห้งแล้วบรรจุห่อกลุ่มผลิตภัณฑ์จากผักตบชวา เพื่อออกจำหน่ายได้ผลผลิตดีเช่นกัน พื้นที่มีลำคลอง เหมาะแก่การทำนา ทำให้ได้ข้าวหอมมะลิ 105 ที่มีคุณภาพ คนชุมชนมีความเข้มแข็ง 1.2) จุดอ่อนเนื่องจากประชากรส่วนใหญ่ได้ร่วมกันแปรรูปสมุนไพรเพื่อออกจำหน่าย ทำให้พ่อแม่ผู้ปกครองต้องออกไปส่งหรือออกไปจำหน่ายสมุนไพร หรือผลิตภัณฑ์ ทำให้ลูกหลานต้อง

อาศัยอยู่กับญาติผู้ใหญ่ เช่น ปู่ ย่า ตา ยาย จึงเป็นภาวะเสี่ยงในการเกิดปัญหาเด็กขาดความอบอุ่น

1.3) โอกาสในการพัฒนาภายในแหล่งเรียนรู้ตามอัยศาสตร์สวนขยายเข้าเป็นลักษณะธรรมชาติมีการจัดการเรียนรู้ให้กลมกลืนเป็นส่วนหนึ่งของธรรมชาติ เพื่อให้ผู้เรียนเกิดทักษะที่จำเป็นในการดำรงชีวิต

1.4) ข้อจำกัดในการพัฒนา นอกจากผู้จัดแหล่งเรียนรู้มีความต้องการที่จะช่วยเหลือเยาวชนลูกหลานที่อยู่ในพื้นที่ และพื้นที่ใกล้เคียงให้ได้รับการเติมเต็มในกระบวนการเรียนรู้และทักษะชีวิต ให้เยาวชนปรับตัวเข้ากับธรรมชาติ คือผู้จัดการเรียนรู้ต้องการตอบแทนคุณบ้านเกิด เพื่อเป็นตัวอย่างในการปลูกฝังจิตสำนึกรักบ้านเกิด และ2) กระบวนการจัดการศึกษาตามอัยศาสตร์ แหล่งเรียนรู้ สวนขยายเข้า บ้านโนนจาน อำเภอพยัคฆภูมิพิสัย จังหวัดมหาสารคาม มีกระบวนการเรียนรู้ จากการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ในฐานะการเรียนรู้ ทำให้เกิดกระบวนการในการศึกษากระบวนการ 3 ขั้นตอน ดังนี้ 2.1) ศึกษาสภาพปัจจุบันปัญหาของแหล่งเรียนรู้สวนขยายเข้า 2.2) การจัดกิจกรรมการเรียนรู้ของแหล่งเรียนรู้สวนขยายเข้า และ2.3) ประเมินผลการศึกษากระบวนการจัดการศึกษาตามอัยศาสตร์แหล่งเรียนรู้สวนขยายเข้า

รสริน ญาณบุญ (2550 : 58 – 64) จากผลการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ของผู้เรียน พบว่า ระดับการจัดการความรู้ของผู้เรียนจากการใช้กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติ อยู่ในระดับที่สามารถจัดการความรู้ได้ในเกณฑ์ดี ทั้งในด้านการจัดการความรู้ ในด้านการสร้างความรู้ ด้านการแสวงหาความรู้ และด้านการประยุกต์ใช้ความรู้ได้ดังนี้ กิจกรรมการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติเพื่อส่งเสริมการจัดการความรู้ในด้านการสร้างความรู้ นั้น ผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนธรรมชาติดังจะเห็นได้จากคะแนนในแบบสอบถาม การสังเกตความสนใจจากการเข้าร่วมกิจกรรมและข้อมูลจากการอภิปรายของตัวแทนกลุ่มผู้เรียน ที่มีความตื่นตัวและในระดับที่สูงมีการระดมสมองเพื่อเตรียมข้อมูลอภิปราย ซึ่งทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ การแลกเปลี่ยนข้อมูลและการจดจำ

วิษณุ พลอยศรี มีชาติ (2547 : 89 - 96) ได้ศึกษาการบริหารจัดการชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนผ่านศูนย์การเรียนรู้ชุมชนพลาญข่อย บ้านแหลมทอง ตำบลโนนก่อ อำเภอสิรินธร จังหวัดอุบลราชธานี พบว่า ชุมชนบ้านแหลมทองมีลักษณะการบริหารจัดการและกระบวนการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ 4 ประการ คือ 1) ชุมชนบ้านแหลมทองมีการทำเกษตรแบบไร่ นาสวนผสม เน้นการมีอยู่ มีกิน และเน้นการพึ่งตนเองได้ในชุมชน 2) ชุมชนบ้านแหลมทองเน้นการเรียนรู้ด้วยปฏิบัติจริง โดยมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนเป็นองค์กรที่สำคัญ 3) ชุมชนบ้านแหลมทองมุ่งปลูกฝังจิตสำนึกของคนภายในชุมชน โดยมีองค์กรที่สำคัญคือ ศูนย์เด็กและ

ศูนย์จิตใจเป็นองค์การที่สำคัญในการพัฒนา และ4) ชุมชนบ้านแหลมทองมีการรวมตัวกันจัดตั้งองค์การชุมชนเพื่อการสร้างงาน สร้างรายได้ให้กับคนในชุมชน ซึ่งได้แก่ กลุ่มแปรรูปสมุนไพรพื้นเมือง กลุ่มแปรรูปดินลูกรังทำอิฐบล็อก และกลุ่มพลังงานธรรมชาติ อนึ่งปัจจัยเงื่อนไขภายในชุมชนบ้านแหลมทองที่มีอิทธิพลในการทำให้ชุมชนประสบผลสำเร็จมีความสามารถในการพึ่งตนเองและมีลักษณะการพัฒนาที่ยั่งยืนได้แก่ 1) ชุมชนมีการสร้างปัจจัยสี่ภายในครัวเรือน เน้นการทำไร่นาสวนผสม สร้างความสมบูรณ์ให้กับธรรมชาติ 2) การมีผู้นำธรรมชาติและการมีผู้นำทางการของชุมชนที่เข้มแข็ง 3) การมีศูนย์การเรียนรู้ชุมชนภายในชุมชน 4) การรวมกลุ่มสร้างองค์การชุมชนเพื่อสร้างงานภายในชุมชน 5) การใช้ทรัพยากรที่มีอยู่ภายในชุมชนเป็นวัตถุดิบในการผลิต 6) การมีศูนย์จิตใจ ศาลาการปฏิบัติธรรม วัด และศูนย์เด็กภายในชุมชน ตลอดจนได้รับความช่วยเหลือและความร่วมมือจากกลุ่มญาติธรรม และ7) ชุมชนมีความสามัคคีต่อกัน ในระดับสูง ส่วนปัจจัยที่เป็นอุปสรรคต่อการพัฒนาชุมชนที่สำคัญ ได้แก่ 1) ปัญหาเด็กขาดสารอาหาร 2) คนชราภายในชุมชนถูกทอดทิ้ง 3) ปัญหาขาดแคลนน้ำทำการเกษตรในฤดูแล้ง และ4) ชุมชนมีปริมาณไฟฟ้าไม่พอใช้ ข้อจำกัดดังกล่าวหากชุมชนสามารถแก้ปัญหาที่มีอยู่ได้จะมีผลอย่างสำคัญต่อการพัฒนาในระยะยาว

พจนา เอื้องไพบูลย์ (2546 : 156 - 158) ได้ศึกษาเพื่อวิเคราะห์กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนและพัฒนารูปแบบกระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืน จากการศึกษาแบบพหุกรณี พื้นที่ที่ศึกษา ได้แก่ ชุมชนบ้านตำโน ในภาคเหนือ ชุมชนบ้านนุห้อยง ในภาคกลาง และชุมชนบ้านโนนรัง-บูรพา ในภาคตะวันออกเฉียงเหนือ พบว่า 1. กระบวนการเรียนรู้ในชุมชน ที่ทำให้ชุมชนมีศักยภาพในการคิดและปฏิบัติเพื่อการแก้ไขปัญหาและการพัฒนาด้านนิเวศ เศรษฐกิจ และสังคมชุมชนให้ดีขึ้นและมีความสมดุล ประกอบด้วย 8 ขั้นตอน คือ การทบทวนความยากลำบากในชีวิต การตรวจสอบถึงสาเหตุวิกฤตของกลุ่มแกนนำชุมชน กระตุ้นคนในชุมชน ได้ความตระหนักในสถานการณ์ที่เป็นปัญหาของชุมชน การหาทางเลือกในการแก้ไขปัญหา การปฏิบัติตามทางเลือก การประเมินผลย้อนกลับ การพัฒนาความเชื่อมั่นให้เกิดขึ้นและการบูรณาการเข้าสู่ชีวิต 2. ผลที่ได้จากการคิดและปฏิบัติของชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนทำให้นิเวศของชุมชน คือ ทรัพยากรป่า ดิน น้ำ และความหลากหลายทางชีวภาพมี ความสมบูรณ์ขึ้น เศรษฐกิจของชุมชนดีขึ้นและมีความมั่นคงขึ้น โดยผลผลิตทางการเกษตรกรรมดีขึ้นและมีมากขึ้น 3. กระบวนการเรียนรู้ในชุมชนเพื่อการพัฒนาที่ยั่งยืนครอบคลุมถึงกิจกรรมการเรียนรู้หลายลักษณะร่วมกันที่ทำให้ศักยภาพของชุมชนเพิ่มขึ้น ได้แก่ การเรียนรู้จากการปฏิบัติในชีวิตประจำวัน การสนทนา พบปะหารือ และประชุม การสังเกตผล

ของกิจกรรม การถ่ายทอดภูมิปัญญาของปราชญ์ชาวบ้าน การฝึกอบรมและดูงานในพื้นที่จริง การเรียนรู้ผ่านสื่อต่างๆ และการเป็นแหล่งถ่ายทอดความรู้ของชุมชน นอกจากนี้ การเรียนรู้ผ่าน ประเพณีและพิธีกรรม นับว่าเป็นกิจกรรมที่มีบทบาทสำคัญสำหรับชุมชนที่มีวิถีชีวิตพึ่งพิงกับ ป่าธรรมชาติ

เสาวลักษณ์ รอดผล (2545 :78) ได้ศึกษาแหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (วัด) ใน จังหวัดชุมพร ผลการศึกษา พบว่า แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่น วัดต่าง ๆ ในจังหวัดชุมพรจาก การประเมิน โดยตนเองประเมิน เพื่อนประเมิน ครูประเมิน อยู่ในระดับดี ทุกรายการ แสดงให้ เห็นถึงประโยชน์ที่ผู้เรียนได้รับมีมาก และผู้เรียนยังมีระดับความพึงพอใจของผู้เรียนที่เรียนด้วย วิธีการจัดการเรียนรู้รูปแบบ Cippa Model ระดับดี ร้อยละ 85.63 ระดับปานกลาง ร้อยละ 12.45 ระดับพอใช้ ร้อยละ 1.72

สุกฤตา จันทรวิมล (2545 : 65- 68) ได้ศึกษาสภาพการดำเนินงานของศูนย์การ เรียนชุมชน และเสนอแนวทางการจัดการเรียนรู้ชุมชน สำหรับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือ อบต. เพื่อ ใช้ดำเนินงานด้านการศึกษาตามพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ. 2542 ผลการศึกษาพบว่า ลักษณะของชุมชนจะเป็นตัวกำหนดรูปแบบของศูนย์การเรียนชุมชน สถานที่ควรให้ประชาชนในชุมชนมีส่วนร่วม รู้สึกเป็นเจ้าของร่วมกัน ด้านการบริหารจัดการมี การตั้งคณะกรรมการศูนย์การเรียนเพื่อกำหนดแผนงานการปฏิบัติงานของศูนย์การเรียนรู้ได้ อย่างเป็นรูปธรรม นอกจากนี้การสรรหาบุคคลประจำศูนย์การเรียนชุมชนควรมาจากผู้ที่อยู่ใน พื้นที่หรือ ใกล้เคียง เพื่อที่จะได้ทำงาน ประสานกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กร บริหารส่วนตำบลและชุมชนได้อย่างใกล้ชิด ด้านการบริหารศูนย์ การเรียนรู้ชุมชนควรมีการ กำหนดวันเปิด-ปิด ทำการที่แน่นอน ด้านการพัฒนาอาคารสถานที่นั้นประชาชนในชุมชนให้ ความร่วมมือกันเป็นส่วนใหญ่ และเจ้าของสถานที่ที่เป็นเอกชนก็จะเข้ามาดูแลความเรียบร้อย เองด้วย ทั้งนี้การที่ผู้นำชุมชนมีความรู้ความเข้าใจเรื่องของการศึกษาและช่วยผลักดันชุมชน ไปสู่ชุมชนแห่งการเรียนรู้ ดังนั้นการที่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นหรือองค์กรบริหารส่วน ตำบลเป็นผู้จัดการจัดการศึกษาโดยใช้รูปแบบศูนย์การเรียนชุมชนนั้น ทำให้ประชาชนเกิด ความมั่นใจซึ่งนำไปสู่การพัฒนาคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น

2. งานวิจัยต่างประเทศ

เชฟเฟอร์ (Sheffer. 1990 : 64-66) ได้ศึกษาเรื่องการจัดองค์กรและการปรับปรุง สภาพแวดล้อมขององค์กรการศึกษาต่อเนื่องระดับสูง ได้ศึกษาวิเคราะห์กลุ่มตัวอย่าง การศึกษาแอดเดนต์ตอนกลางของสหรัฐอเมริกา พบว่า การมีความรู้เกี่ยวกับองค์กรและการ

ปรับปรุงสภาพแวดล้อมมีความสัมพันธ์เป็นรูปแบบครบวงจร มีส่วนประกอบ 7 ส่วน คือ สภาพแวดล้อม การคัดเลือก การมีโอกาสด้านการศึกษา การเป็นผู้นำ ความสามารถในการเรียนรู้ ความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์การและการปรับปรุงสภาพแวดล้อม ความรู้เกี่ยวกับการจัดองค์การขนาดเล็กที่มีความสัมพันธ์กับรูปแบบขนาดใหญ่ ซึ่งรวมตัวแปรของการคัดเลือกการมีโอกาสด้านการศึกษา การเป็นผู้นำและความสามารถในการเรียนรู้

จากการศึกษางานวิจัยที่เกี่ยวข้อง สรุปได้ว่า การบริหารจัดการเรียนรู้ในชุมชน จำเป็นต้องมีการบริหารจัดการการเรียนรู้ชุมชน ในการจัดการความรู้ ในด้านการสร้างความรู้ สามารถสร้างความรู้จากการเรียนรู้ในห้องเรียนในชุมชน เกิดจากการจัดการความรู้ในห้องเรียน กับความรู้ในแนวสมัยใหม่ เป็นสิ่งที่มีคุณค่าต่อการพัฒนากระบวนการเรียนรู้ในทุกด้าน โดยจะก่อให้เกิดการเรียนรู้สิ่งดี ๆ ในท้องถิ่นจากผู้รู้ในท้องถิ่นที่อุดมไปด้วยภูมิรู้ เปรียบเสมือนเป็นห้องสมุดเคลื่อนที่ในชุมชน จึงเหมาะสมอย่างยิ่งที่จะศึกษาการบริหารจัดการเรียนรู้เหล่านั้นเพื่อสนับสนุนการสร้างเครือข่ายแหล่งเรียนรู้

